БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряат-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 222 (8442)
СЕНТЯБРИИН 19
ЧЕТВЕРГ
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Иннокентий Жарников лафетнэ жаткаар 520 гектар хадаба, 200 гектарай таряа сохибо

Энэ жэлэй ургаса хуряалгада шэнэ, түрүү арга—амяарлан хуряалга үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа республикын солото комбайнер—лафетнэ жаткын машинист Иннокентий Николаевич Жарников үүсхэл гаргаhан байгаа. Тиихэ зуураа мүнөө жэл 600 гектар таряа амяарлан хадаха, 500 гектар таряа суглуулан сохихо, сэхэ хадаха гэhэн социалистическэ уялга абаа hэн.

Нүхэр Жарников, тэрэнэй туhалагша Георгий Жарников, тракторист Михаил Жарников гэгшэд республикын механизаторнуудай урда абаhан социалистическэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Сентябриин 18-най мэдээгээр тэдэнэр 520 гектар таряа амяарлан хадаад, 200 гектар суглуулан сохёод байнхай. hүүлэй үедэ ваалhаа таряа суглуулан сохиходоо сүүдхэдээ 30 гектарта хүргэнэ.

Түрүү механизаторнуудай эршэмтэйгээр хүдэлhэнэй ашаар Кударын аймагай «Путь к коммунизму» колхоз таряа хуряалгаяа дүүргэхэ дүтэлөө. 2567 гектар ороохото культурануудайнь 70 процентнь амяарлан хуряагдаха юм. Мүнөө тус колхоз гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө сүм дүүргээд, мянга гаран центнер таряа түсэбhөө гадуур тушаагаад байнхай. Таряа тушаалга үргэлжэлhөөр.

Эдэ үдэрнүүдтэ Иннокентий Жарниковай агрегадайхид абаhан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ гэжэ унаhан малгайгаа абангүйгөөр ажаллажа байна.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ойдо

(1917—1957)

КПСС-эй ЦК-гэй ПРОПАГАНДА БОЛОН АГИТАЦИИН ТАhАГАЙ, КПСС-эй ЦК-гэй ДЭРГЭДЭХИ МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН ИНСТИТУДАЙ ТЕЗИСҮҮД

ОРОШОЛ

Россин хүдэлмэришэд, таряашад В. И. Ленин түрүүтэй большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро ябаhаа, капиталистнуудай ба помещигүүдэй эзэрхэлгые унагаан усадхаад, политическэ засаг түрые гартаа абаба гэhэн мэдээсэл дүшэн жэлэй саада тээ бүхы дэлхэйе доhолгоhон юм. 1917 оной ноябриин 7-до (октябриин 25-да) «Аврора» гэжэ революционно крейсерэй пушканууд нэерэн, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үе сагай эхилhые, империализмын hандаран унаhан ба шэнэ, социалистическэ обществын мандаха үе сагай эхилhые соносхоо бэлэй. Маркс, Энгельс, Ленинэй сэсэн мэргэнээр уридшалан мэдэhэн, хүн түрэлтэнэй обществын бодото түүхэ эхилээ hэн.

Россие hандаран уналгын туйлда хүргэhэн империалистическэ дайнда эсэргүү, дарлан мүлжэгшэ ангинуудай—капиталистнууд ба помещигүүдэй эзэрхэлгэдэ эсэргүү, национальна дарлалтада эсэргүү хүсэтэ шанга буруушаал боложо, Агуухэ Октябриин социалистическэ революци мандаhан байна. Россин революционно хүдэлмэришэн анги, солдадууд, матросууд, ажалша таряашад капиталистнуудай, помещигүүдэй дарлалта ба хүсэрхэлгэдэ эсэргүүсэн бодоhон юм. Арад зон ниитын шэнэ, үнэн зүб байгуулалта болохо советскэ социалистическэ байгуулалта тогтоохын түлөө эрид шанга байлдаанда ороhон байна. Октябриин түрүүшын декредүүд: империалистическэ дайнда эсэргүүсэн хүсэхые, ажалшадай харилсаа холбоо байгуулхые эрилhэн — эб найрамдал тухай Декрет, газар тухай Декрет, хүдэлмэришэн ба таряашанай правительство тогтоохо тухай Бүхэроссин Соведүүдэй съездын Тогтоол дэлхэй дүүрэн дуулдаа hэн.

Революцинууд урданшье болодог байгаа, тэдэнэй hүлөөр түүхэдэхи бүхы хубилалтанууд гэрэлтүүлэгдэн гиигүүлэгдэнхэй. Гэхэ зуура, үнгэрhэн сагай революцинууд мүлжэн дарлагша нэгэ ангиhаа нүгөөдэ мүлжэгшэ ангиин мэдэлдэ засаг түрын дамжуулан оролгоор хизаарлагдажа, дарлалтын түшэнжэнь лэ хубилаад, мүлжэлгэтэ байдал зангаараа үлэдэг байба. Эзэрхэн дарладаг ангинууд дарлалта мүлжэлгэhөө сүлөөрхэ гэhэн ажалшадай hэдэлгые хэрзэгы шэрүүнээр даража, городууд болон тосхонуудай үйлсэнүүдтэ хүдэлмэришэд, таряашадай шуhа адхаруулдаг байгаа. Түүхэдэ түрүүшынхеэ пролетариадай диктатурын тугые бадаргажэ, 72 хоногто оршоhон Парижай Коммуна буудуулагдаhан, 1905 ондо хүдэлмэришэд, таряашадай шуhан адхаржа, ородой түрүүшын революци дарагдаhан юм.

Эгээн ехэ далайсатай, эгээн гүн гүнзэгы зорилгонуудые табиhан Октябриин революци ажалшадай олон зууе заяанай хүсэл эрмэлзэлгые бэелүүлээ, хүниие хүнэй мүлжэдэг ябадалда эсэс табяа, социальна болон национальна али бүхы дарлалтые үгы хээ, социализм байгуулха, эб найрамдал мандуулха, арадуудай тэгшэ эрхэ, хани барисаа хангаха агуухэ hанал бодол соносхохоhоо гадна, бодото дээрэнь бэелүүлээ.

Марксизм-ленинизмын агуухэ hургаалда үнэн сэдхэлтэй байдаг, хүдэлмэришэдэй хүдэлөөндэхи ревизионизмын, оппортунизмын, хооhон сурталай ба олониитэhээ тасаралгын али бүхы үзэгдэлнүүдтэй эбсэшэгүй байдаг Коммунистическэ парти Россин хүдэлмэришэн анги болон таряашадые шэнэ, социалистическэ ажабайдалай түлөө эрид шанга тэмсэлдэ бэлдэhэн, революционно тэмсэлэй стратеги ба тактика тодорхойлон зохёоhон, тэрэ тэмсэлые айхабтар зоригтойгоор хүтэлбэрилhэн, манай орон дотор социалистическэ революциин илаха, социалистическэ общество байгуулха ябадал хангаhан байна. Бусад бүхы партинууд—өөhэдынгөө урбалтые, империализмын урда hаймhаан билдагуушалдаг ябадалаа демократи тухай хооhон үгэ хүүрнүүдээр халхалдаг эсернүүд, меньшевигүүдэй, буржуазна националистнуудай партинууд бүгэдөөрөө панхаруудтан буруу hүрөө.

Хосоржо байhан хуушан дэлхэйн бүхы хүсэнүүд—дотоодын ба гадаадын дайсад, помещигүүд, капиталистнууд, хаанай генералнууд, гадаадын гүрэнүүдэй империалистическэ правительствонууд хадаа hаяхан урган мандажа байгаа эдир Советскэ республикада эсэргүүсэн добтолжо ороhон байна. Энэнь социалистическэ революцида эсэргүү империалистнуудай урданиинь үзэгдөөгүй ехэ далайсатай «хэрээhэтэ добтолго» байгаа. «14 гүрэнэй» зэбсэгтэ интервенци хэгдэжэ, улэсхэлэн ба блокадаар үхэсэ дараха hэдэлгэ эмхидхэгдэhан, заатагүй хосорхо байхат гэhэн заналта абралдалганууд хэгдэhэн, худал хуурмаг үгэ тараагдаhан, хорото муухайгаар хардаhан гүрдэhэн — бүхы юумэн хэгдэhэн байгаа. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнда союзнигууд ба эсэргүү талынхид байhан германска, американска, английска, французска, японско ба бусад империалистнууд барандаа хүдэлмэришэн, таряашанай залуу социалистическэ гүрэниие «бүри үлгы соонь», үшөө бэхижээдүй, хүл дээрээ бүхөөр болоодүй байхадань үхэсэ дараха гэhэн нэгэл эрмэлзэлгэтэйгээр нэгэдэhэн юм. Залуу Советскэ республика дэлхэйн империализмын хүсэнүүдтэ эсэргүү баатар габьяата тэмсэлдээ хамаг оронуудай хүдэлмэришэн ангиин, ажалша таряашадай, түрүү интеллигенциин халуун талархал, политическэ болон моральна дэмжэлгэ абадаг байгаа.

Түүхын хуулита ябасые тогтоон зогсоохо гэhэн дэлхэйн хархис этэгээдүүдэй бүхы хүсэлэлгэнь буруу hүрөө. Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ой хадаа мүлжэгшэдэй дарлалтаhаа хахасаhан арадуудай илагдашагүй байhанай арсашагүй гэршэ болоно, марксизм-ленинизмын үзэл сурталай агуухэ илалта мүн. Россин баатар габьяата хүдэлмэришэн анги социалистическэ революци хэжэ, революциин туйлалтануудые айхабтар шанга тэмсэлээр аршалан хамгаалаад, шэнэ ажабайдалай эхи табигшань болоод, Советскэ Союзнай — социализм байгуулха замые бусад арадуудта заажа үгэhэн, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ орон болоо.

Социалистическэ революци мандажа, капиталистнуудай ба помещигүүдэй засаг унагаагдахадаа, үйлэдбэрилхэ хүсэнэй айхабтар түргэнөөр хүгжэхэ зам нээхэ байна гэжэ 1917 оной Октябриин урда тээхэнэ Ленин заагаа hэн. Тэрэ хэлээшээрнь болоо бэлэй. Интервенци хэжэ, манай оронииe үгырүүлэн хооhоруулха ба хойшонь ехээр татаха гэhэн империалистическэ гүрэнүүдэй оролдолго бүтээгүй, харин Советскэ Союз эршэмтэй түргэнөөр индустриализаци бэелүүлhэнэй, хүдөө ажахыгаа коллективнэ болгоhоной ашаар 1941 он хүрэтэр хүсэн түгэлдэр социалистическэ гүрэн болоод, социалистическэ байгуулалтын тон үлүү hайниие тодоруулан харуулаа. Хүсэн түгэс техникээр зэбсэгжэhэн СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй бата хани барисаан, дүлэтэ советскэ патриотизм хадаа фашизмые бута сохихо хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ арга социализмын орондо олгоhон байна.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнда германска фашизмын, японско милитаризмын илагдаhанай эсэстэ, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзтай зэргэлэн, Европа болон Азида бусад социалистическэ гүрэнүүд дэбжэн гараад, улам бэхижэжэ, ургажа ба хүгжэжэ байнхай. Ангиин байлдаанууд дотор шалгарhан Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр Хитад ороной айхабтар олон арад зон социализм байгуулха замаар дабшажа ябана. Капитализмын дарлалтаhаа хэтэдээ хахасаhан Албани, Болгари, Венгри, Вьетнамай Демократическа Республика, Германска Демократическа Республика, Корейскэ Арадай-Демократическа Республика, Монгол Арадай Республика, Польша, Румыни, Чехословаки; Югослави мэтэ оронууд социализм байгуулха замаар найдамтай дабшажа ябана. Социализм мүнөө дэлхэйн илагдашагүй системэ боложо дэбжээ, тиигээд хосорхо туйлдаа хүрэhэн капитализмын системэтэй амжалтатайгаар мүрысэжэ байна.

Азиин ба Африкын хэдэн зуу миллион хүнүүд Октябриин үзэл сурталай нүлөөгөөр колониальна дарлалтын гэнжые мулталжа хаяа. Колонинуудай ба колони шахуу оронуудай национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй дүлэн бүри ехээр бадаран соробхилжо байнхай.

Арад зон гүрэниие хүтэлбэрилхэ шадабаригүй юм гэдэг хархис номнолой худал хуурмагые Агуухэ Октябриин социалистическэ революци үндэhөөрнь уудалан элирүүлээ. Ажалша зон үмхирэн хосорhон обществын хуушан байгуулалтые hандаргахаhаа гадна, мүн шэнэ, социалистическэ ёhоной гүрэн болон общество байгуулжа шадаха, түүхэтэ богонихон болзор соо технико-экономическа гээгдэлээ усадхаад, хүгжэлтэ түгэс экономико бии болгожо, демократиин дээдэ формо—социалистическэ демократиие тогтоожо ба хүгжөөжэ, элдэб нацануудай хоорондо урдань байгаагүй холбоо барисаанай, хани нүхэсэлэй харилсаануудые тогтоожо, олон миллион хүнүүдые зохёон байгуулхы түүхэтэ хэрэгтэ хандуулжа шадаха байна гэжэ Совет гүрэнэй дүшэн жэлэй байдал тодоруулан харуулаа.

Тиимэл ушарhаа. Октябриин революциие удха шэнжын ба уг зорилгын талаарнь абабал, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ мэдээжэ болоhон бүхы революцинуудай дундаhаа үнэхөөрөө арад түмэнэй, үнэхөөрөө агуухэ революци болоно.

«...Совет гүрэниие байгуулжа **эхилхэ**, тиин бүхэ дэлхэйн түүхэдэхи шэнэ үе сагые, бүхы капиталистическэ оронуудтахи дарлагдаhан ангиин, шэнэ ажабайдал тээшэ, буржуазие илаха илалта тээшэ, пролетариадай диктатура тээшэ, хүн түрэлтэниие капиталай дарлалтаhаа, империалистическэ дайнуудhаа хахасуулхын тула хаа хаанагүй дабшажа байгаа **шэнэ** ангиин оройлон ударидаха үе сагые **эхилхэ** зол хуби манда тудаhандань омгорхохо эрхэтэйбди, омгорхонобди» гэжэ В. И. Ленин бэшэhэн юм (Зохёолнуудай 33-дахи том, 32—33-дахи нюур).

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ой Советскэ Союзай бүхы арадуудай, бүхы социалистическэ оронуудай, уласхоорондын хамаг хүдэлмэришэн ангиин, бүхы дэлхэйн ажалшадай арюун hайхан hайндэр болохо байна.

I. Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин илалта ба СССР-тэ пролетариадай диктатурын батажан мандалга

1. Агуухэ Октябриин социалистическэ революци хадаа дэлхэйдэхи капитализмын системын хүгжэhэнэй, тэрэнэй бүхы зүришэлдөөнүүдэй туйлай ехээр хурсадаhанай зайлашагүй үрэ дүн болоhон байна. Техникын ехээр хүгжэhэн, томо үйлэдбэриин ургаhан ушар хүнэй хэдэг ажалай бүтээсые туйлай ехээр дээшэлүүлээ, материальна үнэтэ зүйлнүүдые олошоруулаа. Энэнь бүхы хүн зоной байдалые ехээр hайжаруулха зэргэтэй байhан байгаа. Гэбэшье, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй капиталистическэ үмсын мэдэлдэ байhан сагта, капиталистическэ трестнүүдэй, синдикадуудай, банкнуудай зонхилдог байhан сагта техническэ дэбжэлтэ болоошье hаа, капиталистнуудай ашаг олзын нэмэхэ, зөөри хогшолой талаар тэгшэ бэшэ байдалай дэлгэрхэ, бүри олон хүн зоной улам ехээр ядарха ба дуталдаха ябадал тохёолдуулдаг байна. Үйлэдбэриин нарижуулагдахатай хамта хүнэй хүсые мүлжэхэ, богоолшолхо ябадал улам шангардаг, хүдэлмэригүйдэлгэ, юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрэлгэ, улад зоной үгырэн хооhоролго hүжэрдэг, хүдэлмэришэн ангиие, бүхы ажалшадые монополинууд бүри ехээр дарладаг байха юм. Капитализм гээшэ олониитэдэ ходо ядарал, зоболон ушаруулдаг, кризисүүд болон дайнуудай аймшагтай хойшолонгуудые тохёолдуулдаг. Тиимэ кризисүүд ба дайнууд капитализмын өөрынь зүришэлдөөнүүдэй хурсадаhан дээрэhээ болодог байна. Эдэ бүгэдэнь капиталистическэ дарлалтата байгуулалтада олониитын дураа гутаха, зэбүүрхэхэ ябадалые улам дэбэргээ, гэхэ зуура томо үйлэдбэриин ехээр ургаhан ушар капитализмые шэнэ, дээдэ ёhоной ниитын байгуулалтаар—социализмаар hэлгэхэ материальна шухала нүхэсэл бии болгоо.

Империализмын үедэхи капиталистическэ оронуудай экономическа, политическэ хүгжэлтын тэгшэ бэшэ байдаг дээрэhээ шалтагаалан, ондо ондоо оронуудта пролетарска революцинуудай болохо нүхэсэл адли бэшээр бүрилдэдэг байха юм. Социалистическэ революци түрүүшээр үсөөхэн гү, али тусхайлан абтаhан нэгэ орон дотор илажа болохо тухай, бүхы оронуудта тэрэнэй нэгэн доро илажа шадахагүй байhан тухай В. И. Ленинэй түүхэтэ тобшолол энэ хуули ёhонhоо эшэ абажа 1915 ондо хэгдэhэн байгаа.

XX зуунжэлэй эхиндэ империализмын бүхы зүришэлдөөнүүдэй гол бэлшэрынь, тон хүндүүлхэй газарынь Росси болоhон юм. Капиталистическэ, помещигүүдэй, национальна бүхы дарлалта хаан засагай хархис хуулиин зоргоороо аашатай нэгэдхэгдэжэ, арад түмэнэй байдалые тэсэшэгүй хүндэ болгоhон, Россидахи ангиин зүришэлдөөнүүдые онсо хурса болгоhон байна. Росси XX зуунжэлэй эхин тээшэ уласхоорондын революционно хүдэлөөнэй түб газар болоо hэн. 1905—1907 онуудай революци Европа ба Азидахи капитализмын «амгаланшаг» хүгжэлтэдэ эсэс табяад, революционно агуухэ шуургануудай эхиие харуулаа; тус революци 1917 ондо хүдэлмэришэн ангиин ба бүхы ажалшадай хэхэ илалта түгэс байлдаануудай түрүүшын алхам болоhон байгаа.

1914—1918 онуудта империалистнуудай гэмээр 10 миллион шахуу хүнэй алуулhан ба 20 гаран миллион хүнэй гэмтэhэн дайн, дэлхэйн империалистическэ дайн олон миллион бүлые орохо гэргүй болгоhон, үгырүүлэн хооhоруулhан, революционно дэлбэрэлгые улам түргэдхэhэн байна. «Энэ дайн угаа ехэ зүршэлдөө үүдхэhэн, арад зоной материальна ба моральна хүсые ехээр шангааhан, мүнөө сагай ниитын бүхы организацида тон ехэ сохилто хэhэн юм. Тэрээнhээ боложо, хүн түрэлтэн нэгэ hаа хосорхо, үгы hаа үйлэдбэриин эгээн дээдэ ёhоной арга хэрэглэхэ ябадалда саг дары, шууд дамжан орохын тула өөрынгөө хуби заяае эгээн революционно ангида даалгаха—энэ хоёрой нэгые шэлэхэ ушартай болоhон байгаа» гэжэ Ленин бэшээ hэн. (Зохёолнуудай 25-дахи том, 337-дохи нюур.).

Олон миллион ажалша таряашадаар хүсэн түгэс союзнигые хэhэн баатар габьяата хүдэлмэришэн анги Россида дэлгэрhэн революциие толгойлжо ябаа. 1917 оной февральда хаанта засаг буржуазна демократическа революцяар хамагдан хаягдаа бэлэй. Орон дотор хоёр засаг—хүдэлмэришэн, солдат, таряашан депутадуудай Соведүүд болохо пролетариадай ба таряашадай засаг, Сагзуурын правительство байгуулhан буржуазин ба помещигүүдэй засаг тогтоо hэн. Сагзуурын буржуазна правительство жэжэ буржуазна партинуудай—меньшевигүүд ба эсернүүдэй дэмжэлгэдэ түшэглэн, империалистическэ дайгаа үргэлжэлүүлhэн, арад зондо харша политика ябуулhан байгаа. Тус правительство ядаран зүдэрhэн арад зондо амгалан байдал, эдеэ хоол, газар уhа олгохо дурагүй, олгожо шадахашьегүй байба. Тиимэ правительство хүдэлмэришэд, таряашадай шухала хэрэглэлые хангажа шадахагүй байгаа.

2. Шэнэ түхэлэй марксистска парти—Коммунистическэ парти, большевигүүдэй парти революционно хүдэлмэришэд ба таряашадай хүтэлбэрилэгшэ, зоригжуулагша, эмхидхэлшэнь болоhон байна. Марксистско-ленинскэ теорёор зэбсэгжэhэн, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эрхим дүй дүршэлые сүм шудалан абаhан, хүдэлмэришэн ангиин дайсадтай тэмсэжэ хатуужаhан, бата нэгэдэлээрээ хүсэтэй, ажалша олониитэтэй таhаршагүй нягта холбоо барисаатай большевигүүдэй парти Россин арадуудые социализм тээшэ зоримгойгоор хүтэлжэ шадаха вождинь байгаа.

Ленинэй суута Апрельскэ тезисүүд буржуазно-демократическа революциhаа социалистическэ революцида дамжан орохын түлөө партиин тэмсэлэй программа болоо. Дэмы бэрхэшээл ба гэмтэл хохидолдо орохо ябадалhаа зайсаха гэжэ оролдон, олониитын дура зориг ба дэмжэлгэдэ түшэглэн, партимнай зэбсэг хэрэглэнгүй революциие хүгжөөхын түлөө тэмсэhэн юм. Энэ зам бүхы засаг түрые Соведүүдтэ шэлжүүлэн оруулха, Соведүүд дотор олонхинь бололгые партидаа хангаха, Соведүүдэй политикые хүдэлмэришэн ангиин аша туhада зорюулан хубилгаха зорилготой байгаа. Гэхэ зуура, буржуазитай эбгүй болохоёо, Соведүүдэй мэдэлдэ бүхы засаг оруулхаяа меньшевигүүдэй, эсернүүдэй арсаhан ушарhаа, өөhэдын улэмжэ эрхые хамгаалан капиталистнууд ба помещигүүдэй галзуу шангаар тэмсэhэнhээ шалтагаалан, революци зэбсэг хэрэглэнгүй хүгжэжэ шадахаяа болиhон юм. 1917 оной июльдэ Петроградай хүдэлмэришэд болон солдадуудай амгалан демонстрациие Сагзуурын правительствын буудаhан ябадал хоёр засагай эсэс ерээ гэжэ, контрреволюционно буржуазин гансааранайнь засаг тогтоогдоо гэжэ харуулhан удхатай байгаа.

Партиин VI съезд В. И. Ленинэй заабаринуудтай зохилдуулан зэбсэгтэ восстани хэхээр бэлдэхэ хараа бодол баримталаа бэлэй. Пролетарска революци хэхэ гэhэн партиин хараа бодолые буруушаан, Баруун тээ пролетарска революциин илаагүйдэ социализмын илалта туйлажа шадагдахагүй гэжэ тоолодог ба Ленинэй hургаалда эсэргүү үзэл баримталан, капитуляци хэдэг Преображенскиин хараа шугамда тус съезд эрид шанга харюу үгөө hэн. Съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, партимнай амгалан байдалай түлөө, газарай түлөө, национальна тэгшэ эрхэтэй байхын түлөө, социализмын түлөө тэмсэгшэ революционно арад түмэнэй бүхы хүсые эмхидхэхэ ба нэгэдхэхын тула туйлай ехэ хүдэлмэри хэhэн, мүн эдэнэй хүсые нэгэ ниитэ шэглэл худар—социалистическэ революциин илалта тээшэ зорюулан хүтэлhэн байна.

Хүдэлмэришэд, солдадууд, таряашад большевигүүдэй политикын зүбые өөhэдынгөө байдал дээрэhээ хаража улам ехээр үнэншэн этигэhэн юм. Энэ политика дайнhаа гараха бодото арга боломжо, амгалан байдалда орохо зам зааhан, засаг түрые ажалшадай мэдэлдэ үгэхэ, бүхы нацануудай адли тэгшэ эрхэ тогтоохо, помещигүүдэй газарые хуряан абаха, фабриканууд, заводууд, түмэр харгынууд, банкнуудые бүхы арадай баялиг болгохо эрилтэ хэhэн байгаа. Энэнь хүдэлмэришэд болон таряашадай, бүхы үндэhэ яhатанай ажалшадай гол хүсэл эрмэлзэлгые анхаралдаа абаhан революционно сэхэ шууд программа байhан юм.

Капиталистнуудай ба помещигүүдэй правительство ажалшадай үнэн зүб эрилтэдэ харюу болгожо, арад зондо эсэргүү мүрдэлгэ, хэhээлгэеэ улам шангадхаа бэлэй. Буржуазин түлөөлэгшэд «үлэсхэлэнгэй hабараар» революциие дарахабди гэжэ hэнгэргүйгөөр занадаг байгаа; капиталистнууд фабрика, заводуудаа хаажа, хүдэлмэришэдые ажалhаань гаргажа, городуудые эдеэ хоолой зүйлөөр, түлишөөр хангаха хэрэг таhалдуулжа захалhан байна. Фабрика болон заводуудай эзэд бүхы Росси дотор хүдэлмэришэдые олоор ажалhаань гаргаха бэлэдхэл хэhэн юм. Гансахан Московско, Петроградска промышленна районуудта 75 мянга үлүүтэй хүдэлмэришэд ажалгүй үлэhэн байгаа. Помещигүүдэй газарые эзэлэн абаха гэhэн таряашадай hэдэлгэнүүд хэhээлгын отрядуудай зүгhөө хэрзэгы шэрүүнээр дарагдадаг байгаа. Июльдэ болоhон хүдэлөөнэй hүүлээр буржуазипомещигүүдэй хархис аашын хэтэрhэн ушар орон дотор сэрэгэй диктатура тогтоохо ба революцида хабаадагшадые хюдаха hэдэлгэтэй корниловска үймөөн хадаа Сагзуурын буржуазна правительствын, эсернүүд ба меньшевигүүдэй эбсэлгэтэ политикын арад зондо харша удхые элирүүлэн харуулаа hэн.

Капиталистнууд ба помещигүүд өөhэдынгөө эзэрхэлгые үлөөхын тула гадаадын империалистнуудта ороноошье худалдахаар бэлэн байгаад, гадаадын сэрэгүүдэй туhаламжаар революциие дараха гэжэ оролдоhон юм. Революцида эсэргүү этэгээдүүд, орондоо урбагшад немецкэ империализмтай үгэсэлгэ хэжэ, хүдэлмэришэн ангиие бута сохихын ба революциие дарахын тула Петроградые немецкэ кайзеровска сэрэгүүдтэ үгэхөөр бэлдэhэн байгаа.

Арад түмэнэй хүсэлые бэелүүлдэг большевигүүдэй тала тээшэ ажалша зон эрид шууд эрьен ороhон юм. Партимнай Петроградай ба Москвагай Соведүүдтэ олонхинь болоод, пролетар зониие гол түлэбтэнь хойноhоон дахуулаа hэн. Мүн баhа армиин олонхинь пролетарска революциин талада ороо бэлэй; түб хотонууд шадархи сэрэгэй частьнуудта большевигүүд тон булюу хүсэтэй болоод байба. Хүдөө тосхонуудаар помещигүүдтэ эсэргүү таряашадай дайн зүндөө орьёлон дэлгэржэ байгаа. Революцида эсэргүү этэгээдүүдэй, капитулянтнууд ба этигэл ядагшадай (Зиновьев, Каменев) үсэд эсэргүүсэлтые дабажа, Коммунистическэ партимнай хүдэлмэришэд, солдадууд болон таряашадай революционно хүсые илалта түгэс зэбсэгтэ восстанида эмхидхэн бодхоогоо hэн. Большевигүүдэй революционно программые арад түмэнэй эрид шууд дэмжэhэнэй ашаар, революцида эсэргүү правительствын хүсэд түригдэн тусгаарлагдаhанай ашаар, революцинуудай түүхэдэхи эгээн гэмтэл багатай зэбсэгтэ восстани Петроградта болоhон юм.

1917 оной октябриин 25-да (ноябриин 7-до) Петроградай хүдэлмэришэд болон солдадууд буржуазна Сагзуурын правительствые унагаагаа hэн. Пролетарьнарай авангардhаа, таряашадай эгээн революционно хубиhаа бүридэhэн Бүхэроссин Соведүүдэй Хоёрдохи съезд бүхы гүрэн соохи засаг түрэ Соведүүдэй мэдэлдэ оробо гэжэ соносхон тунхаглаад, В. И. Ленин түрүүтэй Хүдэлмэришэн-Таряашанай Правительство эмхидхэн байгуулаа бэлэй. Энэ съезд эб найрамдал тухай, газар тухай түүхэтэ декредүүдые баталан абаа hэн. Эб найрамдал тухай декрет дайн байлдаанhаа революционно ёhоор гараха зам нээжэ үгэhэн, Совет гүрэнэй амгалан тайбан гадаадын политикын бата үндэhэ hуури табиhан байна. Газарые помещигүүдэй эзэрхэн эдлэдэг ябадал болюулха гэhэн олон миллион таряашадай хэтэ заяанай хүсэл эрмэлзэлгэнь газар тухай декрет соо хараада абтаhан байха юм. Хүдэлмэришэн-Таряашанай правительство бии болгохо тухай съездын шиидхэбэринүүдээр шэнэ, Совет гүрэнэй үндэhэ hуури табигдаа бэлэй.

Петроградта эхилhэн Октябриин социалистическэ революци хэдэхэн неделиин туршада бүхы орон дотор гол түлэб илаhан байна. Совет засагай илалта түгэс дабшалта тус революциин үнэхөөрөө арадай удха шэнжэтэй революци байhанай эли тодо гэршэ жэшээ болоо. Россин бүхы арадуудай ба нацануудай ажалшад ородой хүдэлмэришэд болон таряашад-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ойдо

(Үргэлжэлэл)

тай гар гарhаа барилсан ябажа, энэ революцида эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Манай орон дотор Октябриин социалистическэ революциин илаhанай ашаар хүдэлмэришэн ангиин диктатура тогтоогдоо.

3. Революционно шэнэ засаг түрэ болохо пролетариадай диктатура Россида хүдэлмэришэн ангиин ба ажалша таряашадай холбоо барисаанай үндэhэ hуури дээрэ, пролетариадай хүтэлбэрилхы үүргые бэелүүлэн, тогтоогдоо. Социалистическэ революци боложо, арадта харша буржуази-помещигүүдэй гүрэнэй хуушан аппарадые hамна сохёод, ажалшадай гол шухала хүсэл эрмэлзэлгые хангадаг засаг түрын шэнэ аппарат байгуулаа. Арад түмэнэй революционно эдэбхи үүсхэлээр бии болгогдоhон, хүдэлмэришэн ба таряашан депутадуудай Соведүүд манай орон доторхи пролетариадай диктатурын гүрэнэй формо болоо.

Совет засаг хадаа бүхы капиталистическэ оронуудтахи дарлан мүлжэгшэ үсөөнхиин демократи зангаараа хэзээ бүхэндэ үлэдэг буржуазна демократиhаа тад ондоо, демократиин эгээн үргэн ехэ, дээдэ ёhоной түхэл шэнжые — ажалшадай, тон олонхи арад түмэнэй демократиие бэелүүлээ. Капиталистическэ корпорацинууд, трестнүүд, синдикадуудай, мүн капиталистнуудай нүүрhэнэй, нефтиин, буладай, автомобильна, химическэ, түмэр замай болон бусад компанинуудай эзэрхэн зонхилжо байгаа сагта ажалшадай бодото демократи байхагүй, байжа шадахашьегүй. Социалистическэ революци капиталай эзэрхэлгые усадхан, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые ниитын зөөри болгоод, пролетарска демократиин экономическа эшэ нухэсэлые бии болгоо. Энэ революци олониитэ зондо эгээн шухала сүлөө — бүхы демократическа эрхэнүүд ба сүлөөнүүдэй эшэ үндэhэн болохо сүлөө, дарлалта мүлжэлгэhөө хахасаhан сүлөө олониитэдэ олгоо.

Социалистическэ революциин бии болгоhон демократиин үлүү hайнниинь юуб гэхэдэ, гүрэнэй засаг түрэ мүлжэгшэдэй бэшэ, харин ажалшадай мэдэлдэ байдаг. «Бидэнэр советскэ түхэлэй гүрэн тогтоогообди, тиигэжэ бүхы дэлхэйн түүхэдэхи шэнэ үе сагые, буржуазиин эзэрхэн зонхилдог үе сагай халаан болоhон пролетариадай политическэ зонхилолгын үе сагые эхилээбди» гэжэ Ленин бэшэhэн байна (Зохёолнуудай 33-дахи том, 180-дахи нюур.).

Советскэ демократиин мандаhанhаа хойшо хүдэлмэришэд ба таряашад бүхы газар дайдынгаа, тэрээн доторхи баялигуудай, бүхы фабриканууд болон заводуудай, шахтанууд ба руднигуудай, түмэр харгынууд, электростанцинууд болон үйлэдбэриин бусад бүхы хэрэгсэлнүүдэй эзэдынь болоо. Буржуазна демократиин нэгэшье орон иимэшүү юумэ хэжэ шадахагүй. Яахадааб гэхэдэ, тэндэхи үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд капиталистнуудай зүгhөө арад түмэниие дарлаха, мүлжэхэ зэбсэг болодог.

Пролетарска демократи гүрэнэй болон ажалшадай ниитын организацинуудай эдэбхитэ ажал-ябуулгаар бэелүүлэгдэдэг. Ажалшадай демократическа организацинуудые hандаргаха, социалистическэ байгуулалтые, арадай засаг түрые хардаха гүрдэхэ «сүлөө» хархис этэгээдүүдтэ олгодог «демократиие» пролетариадай демократи буруушаадаг байна. «Пролетарска демократи дарлагшадые, буржуазие дарадаг юм. Тиимэhээ, нюур сахин билдагуушалдаггүй, **тэдээндэ** сүлөө ба демократи олгохоор **найдуулдаггүй,** харин ажалшадта **үнэнтэ демократиие** үгэдэг байна» гэжэ В. И. Ленин бэшээ hэн (Зохёолнуудай 28-дахи том, 88-дахи нюур).

Социалистическэ демократи национальна асуудалые шиидхэхэдэ бодото дээрээ бэелэн харагдана. Агууехэ Октябриин революци Россидахи национальна дарлалтын гэнжые зада сохижо, үндэhэ яhатанай тэгшэ эрхэгүй байдалые хэтэдэнь үгы хээд, бүхы нацануудай бодото хани барисаа тогтоогоо, урдань дарлагдадаг байhан арадуудые үнэхөөрөө сүлөөтэй, үнэхөөрөө адли тэгшэ эрхэтэй болоторнь дэбжээгээ. Урдань гүрэнэй засаггүй байhан арадуудые тиимэ засаг түрэтэй болгоhон, гүрэн түрэеэ алдаhан арадуудай гүрэн түрын эрхые hэргээhэн байха юм.

Октябриин социалистическэ революци манай оронииe гадаадын империалистическэ эзэрхэг хобдог этэгээдүүдэй таhалан хубаалгын ба богоолшолгын аюулhаа абараад, сүлөөтэ, бэеэ даахан гүрэн болгоо. Совет засаг гадаадын капиталhаа манай ороной экономическа талаараа дулдыданги байhые болюулаад, гадаадын империалистнуудай мэдэлдэ байhан бүхы предприятинуудые өөрын национальна мэдэлэй болгоо, ехэ хохидолтой урьhа зээлинүүдые болюулаа. Россин хүдэлмэришэд болон таряашадые тоножо баяжаhан гадаадын капиталистнуудай ашаг олзо олохо аргыень хаhаа.

Россида социалистическэ революциин илаhан ушар бусад оронуудай ажалша олониитын дунда айхабтар ехэ зориг бадаруулhан пүлөө дэлгэрүүлээ. Дэлхэйн бүхы орон нютагуудта революционно ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүсэтэ долгин эбхэрэн сасараа.

Гэхэ зуура,, Баруун оронуудай коммунистическэ партинууд тэрэ үедэ hаяхан бии боложо байhан юм, тиимын тула хүдэлмэришэн ангиин олонхиие хойноhоо дахуулжа, хүдэлмэришэн анги таряашад хоёрой бата холбоо барисаа тогтоожо, бүхы оронуудтаа пролетарска революциин илалта хангажа үшөө шадахагүй байгаа. Россин Советскэ республика тиихэ сагта социализмын гансахан орон болоод, харша хархис капиталистическэ оронуудаар хүреэлэгдэнхэй байhан юм.

4. Россин хүдэлмэришэд болон таряашад большевистскэ партиин хүтэлбэреэр засаг түрые гартаа абаад, зохёон байгуулхы ажалаа амгалан тайбанаар эрхилжэ ороhон байгаа. Зүгөөр, революциин үедэ унагаагдаhан мүлжэгшэ ангинууд хүдэлмэришэн, таряашанай засаг түрэдэ эсэргүү граждан дай үүдхэжэ, урдынгаа эзэрхэлгые зэбсэгэй хүсөөр hэргээхэ hэдэлгэ гаргаа hэн. Контрреволюциин тала руу эсэслэн ороhон меньшевигүүд ба эсернүүдэй жэжэ буржуазна партинууд хүдэлмэришэдтэ, таряашадта эсэргүү тэмсэлдэнь мүлжэгшэ ангинуудай туhамаршад болоhон юм.

Уласхоорондын империализм Советскэ республикада эсэргүү зэбсэгтэ тэмсэл эмхидхэн үүдхээ hэн. Дэлхэй дээрэхи түрүүшын хүдэлмэришэд болон таряашадай республикын революционно зориг бадаруулагша асари ехэ нүлөөн бүхы оронуудай империалистнуудай дунда айха hүрдэхэ, хоро шараа бусалха ябадал үүдхээ. Социалистическэ революци илахадаа, бусадые мүлжөөд байдаг ябадалдамнай, олзо барыша ба капиталдамнай, үлэмжэ эрхэдэмнай аюул тохёолдуулха гэжэ тэдэнэр ойлгоhон байгаа. Англиин, США-гэй, Франциин засаг баригша бүлэгүүд түрүүтэй империалистнууд Соведүүдэй залуу республикые дараха гэжэ оролдон, манай орондо эсэргүү сэрэгэй добтолгонуудые эмхидхэhэн юм. Зүг бүхэнhөө—хойто ба урда тээhээ, зүүн ба баруун тээhээ манай орон руу интервентнүүдэй, сагаантанай hүрэг дээрэмшэд дугташан добтолhон байна. Советскэ Росси фронтнуудай галта хүреэ соо ороо бэлэй.

Иимэ хүндэ хүшэр оршон байдалда Коммунистическэ парти, Советскэ правительствомнай гадаадын интервентнүүдтэ, дотоодын контрреволюцида эсэргүүсэн, эсэгэ ороноо хамгаалха үнэн зүб революционно дайнда жагсан бодохыень арад түмэниие уряалаа hэн. Партиин уряада харюу болгон, хэдэн зуугаад мянган хүдэлмэришэд, таряашад hайн дураараа Улаан Армиин зэргэдэ жагсаhан юм. Хүдэлмэришэд үлэсэжэ байбашье хамаг хүсэ шадалаа гарган хүдэлжэ, армияа буу зэбсэгээр, hомо хэрэгсэлнүүдээр, таряашад—эдеэ хоолой зүйлөөр хангадаг байгаа. Парти, комсомол гэшүүдэйнгээ хахад шахууе фронт эльгээгээ hэн. Хүдэлмэришэд болон таряашад өөhэдынгөө дундаhаа бэлигтэй бэрхэ сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэдые, хэтын хэтэдэ суурхан алдаршаhан гайхамшаг баатарнуудые дэбжүүлээ. Советскэ республика гурбан жэл үлүүтэй сагай турша соо империалистическэ арьяатадай, дотоодын контрреволюциин нэгэдэмэл хүсэнэй зэбсэгтэ галзуу добтолгые гэдэргэнь сохихо ушартай болоhон байна. Тиихэ үедэ советскэ хүнүүд ехээр зүдэрхэ, хохидохые, урдань үзэгдөө дуулдаагүй ехэ бэрхэшээлнүүдые үзэhэн, тэдэниие дабажа гараhан юм. Ехэ ехэ хото городууд эдеэ хоолой зүйлнүүдые багаар абадаг байгаа. Хүдэлмэришэдтэ хэдэн hарын турша соо фунтын дүрбэнэй нэгэн болохо хилээмэн үдэр бүри үгтэдэг байба. Түүхэй эд, түлишэ дуталдадаг байгаа. Тэдэниие арай гэжэ суглуулбашье, транспортын hандаргагдаhан дээрэhээ асарха аргагүйдэдэг байгаа. Предприятинуудай олонхинь миин байгша hэн. Совет арад, тэрэнэй Улаан Арми Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр ябажа, гайхамшаг hайхан габьяа, шэн зоригто эдэбхи үүсхэл гаргаhан, үнэн сэхэ үзэл бодолтой, социализмын агууехэ сурталда хизааргүй үнэн байhан, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэнөө аршалан хамгаалhан юм.

Ородой «хубисхалые» усадхаха, залуу Советскэ республикые дараха гэhэн империалистнуудай бүхы hэдэлгэдэнь хилын саанахи оронуудай хүдэлмэришэн анги эрид шангаар эсэргүүсээ hэн. Гадаадын сэрэгэй интервенциин ба граждан дайнай жэлнүүдтэ совет арадые дэмжэхэ хүдэлөөн капиталистическэ оронууд дотор дэлгэрhэн, «Россин ойро бү хүрэгты!» гэhэн уряатайгаар ябуулга хэдэг комитедүүд тогтоогдоhон юм. Орон нютагтамнай бусаагты гэhэн эрилтэнүүд интервентнүүдэй сэрэгүүд дотор улам шангаар хэгдэдэг болоhон, Советскэ Россида эсэргүү дайлалдахаяа арсаhан ушарнууд улам олошорhон байгаа. Хара далайда ябаhан француз морягууд интервенцидэ эсэргүү буhалгаа хээ бэлэй. Интернациональна батальонууд советскэ сэрэгүүдэй талада ябажа дайлалдаа hэн. Тэдэнэй дунда хитадууд, венгернүүд, полягууд, югославууд, финнүүд болон гадаадын бусад революционернүүд бии байhан юм. Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин нүлөөгөөр 1918 оной январь соо Финляндида хүдэлмэришэдэй революци, 1918 оной ноябрьда — Германидахи революци, 1919 оной март соо Венгридэ пролетарска революци болоhон, 1919 оной апрель соо Баварида Советскэ республика соносхогдоhон байгаа. Эдэ бүхы революционно хүдэлөөнүүд Россин залуу Советскэ республикада ехэ дэмжэлгэ болоhон байна. Ородой революциие хамгаалха гээшэ өөhэдымнай шухалын шухала хэрэг гэжэ, капиталда эсэргүү тэмсэлдэхи уласхоорондын уялгамнай гэжэ бүхы оронуудай хүдэлмэришэд тоолодог байба. Энэ ушар пролетарска интернационализмын хүсэ ба нүлөөе эли тодоор гэршэлэн харуулаа.

Граждан дайнай үедэ интервентнүүд ба сагаантаниие совет арадай илаhан илалта хадаа дэлхэйн империализмын сэрэгэй, политическэ тон ехэ диилдэлгэ, залуу Совет гүрэнэй хүгжэн мандаха түгэлдэр ехэ хүсэнэй ба илагдашагүйн гэршэ жэшээ болоо.

Сагаантанда, интервентнүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэhэн совет арадай илалта түгэс тэмсэл Ленинэй хэлэhэн сэсэн үгэнүүдэй эли тодо гэршэ болоно гэбэл: «Өөрынгөө, Советскэ засагые — ажалшадай засаг түрые аршалан хамгаалнабди, илалта туйлахадаа бидэндэ, үхибүүдтэмнай соёл культурын бүхы аша туhые, хүн түрэлтэнэй ажалаар бүтээгдэhэн хамаг юумые хэрэглэхэ арга боломжо хангахаар хэрэг аршалан хамгаалнабди гэжэ олонхи хүдэлмэришэд, таряашадайнь мэдэhэн, мэдэрhэн ба хараhан арад хэзээшье илагдахагүй» (Зохёолнуудай 29-дэхи том, 292-дохи нюур).

II. СССР-тэ социализм байгуулhан ушар—Октябриин революциин гол шухала дүн

5. Империализмын дарлалтаhаа сүлөөржэ, Ленинэй хэлэhэнэй ёhоор ороноо баяшуулhаа буляан абажа, үгытэйшүүлэй мэдэлдэ үгэhэн Россин баатарлиг хүдэлмэришэн анги болон ажалша таряашадай үмэhэ дэлхэй дээрэ түрүүшын социалистическэ общество байгуулха гэhэн агууехэ зорилго түүхээр табигдаhан байна.

Энэ талаар урдань ямаршье үльгэр жэшээгэй, дүй дүршэлэй үгы байгаашье hаань, совет арад хүндэ хүшэр бэрхэшээлнүүдhээ айнгүйгөөр, шэнэ ажабайдал байгуулха түүхэтэ бэрхэ замаар эрэлхэг зоригтойгоор дабшаhан юм. Тиигэжэ совет арад бүхы хүн түрэлтэнэй hаруул hайхан ерээдүй байдалай эхи табижа, СССР-тэ социализм байгуулгын түүхэтэ дүй дүршэлэй зарим шэнжыень, хуули ёhонуудынь бүхы оронуудта социалистическэ революци хэжэ илаха ябадалда, шэнэ социалистическэ общество байгуулгада нэгэн адляар хэрэглэжэ болохо гэжэ бүхы дэлхэйн арад зондо харуулаа.

Социализм байгуулха программые партиин, мүн арадай вождь В. И. Ленин научна ёhоор үндэhэлэн зохёожо үгэhэн байна. Эхин түрүүн нэгэ хэдэн **гү,** али ганса ямар нэгэн орондо социализмын илажа болохо тухай Ленинэй hургаал социализм байгуулха тушаа Ленинэй зохёоhон программын теоретическэ үндэhэ hууринь болоhон юм.

Техникэ, экономикын талаар Россин гээгдэнги байдалые усадхаха, социалистическэ экономико, шэнэ обществын эгээл түрүү материально-техническэ база байгуулха, ороноо хүсэн түгэс индустриальна гүрэн болгожо, ажахын бүхы hалбаринуудые хүгжөөгөөд, арад зоной ажабайдалые эрид hайжаруулха гэжэ Россие социалистическэ ёhоор хубилгаха тухай Ленинэй зохёоhон түсэб соо хараалагдаа hэн. Социалистическэ индустриализаци бэелүүлхэ гээшэ энэ түсэбэй эгээл гол шухала зүйлынь байгаа. Ушарынь, хүндэ промышленностиие, илангаяа машина бүтээдэг hалбариинь хүгжөөгөөлhаа, арадай ажахын бүхы hалбаринуудые, тэрэ тоодо хүдөө ажахые хубилган hайжаруулжа, гүрэнөө экономическа талаhаань түгэс хүсэтэй болгожо, тэрэнэй өөрыгөө хамгаалха шадалые бэхижүүлжэ, социализм байгуулжа болохо байгаа бшуу. Орон дотор электростанцинуудые олоор бариха хэрэгые В. И. Ленин тусгаар ехэ удхашанартай гэжэ тоолодог hэн «... Хэрбээ Россида олон мянган электрическэ станцинуудай баригдажа, хүсэтэ техническэ түхеэрэлгын бии болоо hаань, коммунистическэ ёhоор ажахыгаа зохёон байгуулга ерээдүйн социалистическэ Европа болон Азида үльгэр жэшээ болохо байна» гэжэ Ленин хэлэhэн юм (Зохёолнуудай 31-дэхи том, 486-дахи нюур).

Гээгдэнги, жэжэхэн хүдөө ажахые «таряашадта эгээл ойлгосотой, хүнгэн, орёо бэшэ» аргаар социалистическэ болгон хубилгаха гээшэ социализм байгуулха тушаа Ленинэй зохёоhон түсэбэй шухалын шухала хубинь байгаа. Хүдөө ажахые социалистическэ ёhоор хубилгахын тулада таряашад hайн дураараа хамтын ажалтай болохо, ондоогоор хэлэхэдэ, коллективизаци бэелүүлэгдэхэ ёhотой байгаа. Тиихэдэ хүдөө ажахы мүнөө үеын машина, техникээр удаа дараагаар хангагдаха ёhотой байба.

Мүн соёл болбосоролой талаар эрид хубилалта хэхэ, ажахын болон культурын бүхы hалбаринуудта хүдэлхэ дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые олоор бэлэдхэхэ зорилго Ленинэй зохёоhон түсэб соо табигдаа hэн. Социализм байгуулхын тулада олон мянган ажалшадаар наука, техникые шудалуулха, тэдэниие гэгээрэлтэй болбосоронги болгохо, гүрэниие хүтэлбэрилжэ hургаха гээшэ шухала гэжэ Ленин зааhан байна.

6. Экономическа талаар гээгдэнги, таряашадай орон байhан Россида социализм байгуулха гээшэ хэлэшэгүй хүшэр хүндэ хэрэг байhан юм. Ушарынь, унагаагдаhан мүлжэгшэ ангинууд галзуу шэрүүнээр эсэргүүсэдэг, тиихэдэ манай гүрэниие тойрожо байhан дайсан харша капиталистическэ гүрэнүүд Советскэ засагые унагааха гэжэ hэдэдэг, энэ зорилгоор зорюута hаад хэдэг, арад зониие худхуулдаг, хорото ябуулга хэдэг, хархис үгэсэлгэнүүдые, кулагуудай үймөөнүүдые эмхидхэдэг байhан юм.

1913 ондо, дэлхэйн нэгэдэхи дайнай урда тээхэнэ экономикоёо хүгжөөхэ талаар Россин амжаhан өөдэгүй бага туйлалтые хэрэглэлсэн Советскэ гүрэн оронойнгоо экономикые саашаданъ хүгжөөгөө юм гэжэ хаанта Россиhаа Советскэ гүрэндэ «үг залгамжалуулан» юун ороо гээшэб гэжэ тодорхойлходо хододоо дурдагдадаг байна. Гэбэшье, бодото дээрээ Совет гүрэн ядахын сагта иимэ өөдэгүй яндан ажахышье «үг залгамжалан» хаанта Россиhаа абаагүй юм. Германиин, Америкын Холбоото Штадуудай, Англиин, Франциин, Японой болон бусад гүрэнүүдэй империалистнууд дэлхэйн нэгэдэхи дайнда Россие хабаадуулжа, тэрэнэй тулюурхан ажахыень hандаргажархиhан, зөөри зөөшыень тоножорхиhон байна. Тэдэнэр социалистическэ революциин илаhанай hүүлээр залуухан Советскэ республикада граждан дай үүдхэжэ, хариин олон арминуудые манай орон руу хаяhан байна. Соведүүдэй республикын газарыень гадаадын булимтарагшад хэдэн хуби болгожо hалгаан, таhа татажа байhан юм. «Россие абархамнай» гэжэ шалтаад, хариин булимтарагшад, мүн сагаантан Россин баялигыень хулуужа, иишэ тиишэнь үриhэн, худалдаhан байна. Тиигэжэ тэдэнэр манай орониие хооhон болотор үгырүүлбэ. Россие хэдэн газар хубаажа, тэдэ хубинуудыень өөhэдынгөө колони болгохо гэжэ тэдэнэр бодоhон байгаа.

Дэлхэй дээрэ эгээ түрүүшын, ажалшадай социалистическэ гүрэндэ эсэргүү дээрмэдэн тонолгын муухай дай үүдхэhэн империалистнууд сэрэгэйшье, морально-политическэшье талаар бута сохигдобошье, манай ороной арадай ажахыда айхабтар ехэ хохидол ушаруулаа. Тиигэжэ урданшье гээгдэнги байhан манай ороной экономико бүри ядаралта муу байдалда ороhон байха юм. 1920 ондо манай ороной томо промышленность 1913 онойхидо орходоо 7 дахин шахуу бага продукци бүтээдэг, дайнай урда тээхи хэмжээнэй миил 2, 7 проценттэйнь адли шэрэм хайлуулагдадаг, 2,4 проценттэйнь адли цемент, 7,1 проценттэйнь адли мылэ бүтээгдэдэг, 4 проценттэйнь адли пумаажан бүд бүтээн гаргагдадаг байhан юм. Тэрэ үедэ жэлэй турша ойролцоол 200 мянган тонно булад хайлуулагдадаг болоhон байгаа. Мүнөө Советскэ Союз иимэ хэмжээнэй булад хоёр үдэр хүрэхэгүй саг соо хайлуулдаг болонхой.

СССР-ые бусад оронуудтай ёhотой харилсаагүй байлгаха, Советскэ орондо экономическа талаар ямаршье ороной зүгhөө туhаламжа үзүүлүүлхэгүй гэжэ оролдоходоо, арадта харша хархис этэгээдүүдые тухиран үймөө буhалгаа эмхидхэхэдээ, империалистнууд хадаа манай орон дотор социализм байгуулгахагүй, капитализмда орходоо социалистическэ байгуулалтын айхабтар булюу hайн байhыень бүхы дэлхэйн ажалшадта саг дары харуулха арга боломжо Советскэ республикада олгохогүй гэжэ зориhон байгаа. Дайнай үедэ ехээр hандаршаhан ажахыгаа Совет орон hэргээн бодхоожо, тииhээ тиитэрээ тэрэнээ саашадань түргөөр хүгжөөжэ шадахагүй гэжэ империалистнууд найдаhан байна.

hандаршаhан ажахыгаа бушуу түргэн hэргээжэ, үлэсхэлэн хооhон, үгытэй ядуу байдалые усадхажа, социализмда орохо замай эхи табихын тулада советскэ арад гансал өөрынгөө хүсэндэ, өөрынгөө мүнгэ зөөридэ найдахаhаа бэшэ аргагүй байба.

Социализм байгуулха хэрэгтэ үшөө ямар бэрхэшээл ушарhан байнаб гэхэдэ, тэрэ үедэ хүдэлмэришэн ангимнай эрдэмтэй hайн мэргэжэлтэдгүй байгаа, харин урдань бии байhан, хуушан мэргэжэлтэдэй олонхинь Советскэ засагта дурагүйгөөр, дайсан харшаар хандадаг hэн.

Гадна, парти доторнай дайсан харша үзэлтэй элдэб хүнүүд, можонууд—троцкистнууд, бухаринецууд, национал-уклонистнууд бии боложо, галзуу шанга эсэргүүсэлтэ хэhэн байна. Партида харша, дайсанай үзэлтэй эдэ бүхы можонууд, хүнүүд хадаа орон дотор бута сохигдоhон мүлжэгшэ ангинуудай нюуса тагнуулынь байгаа. Партида харша, эдэ можонууд СССР дотор социализм байгуулха гэhэн парт... генеральна хараа шугамдань эсэргүүсэдэг, манай ор... дотор социализм заяандаашье илахагүй гэжэ тоол... дог, тиимэhээ бодото дээрээ орон дотор капитал... мые дахин hэргээхэ замда партиие оруулха гэжэ h... дэдэг байгаа. В. И. Ленин түрүүтэй, тэрэнэй на... бараhанай hүүлээр И. В. Сталин түрүүтэй парти... Центральна Комитет хадаа партида харша эдэ бү... можонуудые бута сохижо, партиин гэшүүдые т... нягтаар, таhаршагүйгөөр нэгэдүүлбэ. Партимна... элдэб бэрхэшээлнүүд, гасалангые эрэлхэг зори... тойгоор гаталжа, социализм байгуулха ленинскэ за... маар ороноо хүтэлhэн байна.

7. Гээгдэнги, таряашадай орон байhан Росс... хүсэн түгэс индустриальна гүрэн болгохо, социализ... байгуулха гэhэн Коммунистическэ партиин ленинс... генеральна хараа шугамые бүхы арад зонойм... эдэбхитэйгээр, али болохоор дэмжэжэ байхадан... тиихэдэ помещик, капиталистнуудай үмсын үгы бо... гогдожо, арадай ажахын бүхы hалбаринуудай гүр... нэй гарта ороод байхадань, капиталистическэ ор... нуудта үзэгдэдэггүй хүсэтэ ехэ арга боломжонууд... ороноо социалистическэ ёhоор хубилгаха хэрэгтэ з... сүүлхэ арга олдоhон байна.

Коммунистическэ партимнай ажалша зонойн... үүсхэл хэшээлые, оюун бэлигые айхабтар ехээр б... даруулжа, нэгэн ниитэ зорилго бэелүүлхэ хэрэг... шэглүүлhэн юм. Советскэ хүнүүд үлэсхэлэн хооhо... үгытэй ядуу байдалые эрэлхэг зоригтойгоор тэсэд... байгаа. Тиигээгүй hаа, Эхэ ороноо богонихон бол... соо түрүү зэргын социалистическэ промышленност... тай, оньhожоруулагдаhан томо социалистическэ х... дөө ажахытай гүрэн болгожо шадахагүйбди гэжэ т... дэнэр мэдэдэг байгаа бшуу. Тиихэдэ индустриализ... ци бэелүүлхэ ябадалые удааруулжа огто болохогү... байгаа. Тэрэ үедэ хатуу бэрхэ байдал тохёолдо... байhан юм. Нэгэн гэбэл советскэ хүдэлмэришэд б... лон таряашад орон дотороо тон богонихон бол... соо хүсэтэ промышленность байгуулха, үгы гэб... шэнэ добтолго бэлэдхэжэ байhан империалистичес... эзэрхэг түримхэйшүүл капиталистическэ хүреэлэ... дэ ороhон Советскэ гүрэниие даража болохо байга...

Түрүүшын табанжэлнүүдэй үедэ манай бүхы ор... ной хизааргүй үргэн тала дайдада социалистичес... промышленностиин асари томо фабрика, заводу... баригдажа эхилhэн, советскэ хүнүүд шэнэ техник... абьяастай бэрхээр шудалжа ороhон байна. Ол... мянган предприятинууд, хаанта Россида үгы байh... промышленностиин бүхэли бүхэли hалбаринууд т... богонихон турша соо байгуулагдаба. Шэнэ городу... промышленна центрнүүд бии болобо. Олон мянга... километр газарта hунаhан шэнэ түмэр замууд бари... даба; шэнээр баригдаhан электростанцинуудай га... нууд яларан нособо; советскэ хүнүүдэй байгуулh... шахта болон руднигууд, домнонууд болон мартен... нүүд нүүрhэ, руда, шэрэм болон булад үгэжэ эхил... бэ.

Гээгдэнги, таряашадай орон байhанаа Совет оро... най түрүүшын табанжэлнүүдэй түсэбые амжалт... тайгаар бэелүүлhэнэйнгээ ашаар индустриальна г... рэн болоhон байна: социалистическэ промышле... ность мүнөө үеын, янза бүриин бүхы түхеэрэлг... бүтээжэ шадаха, түрүү зэргын техникээр орон... хангажа шадаха, мүнөө үеын бүхы түхэлэй буу з... сэгээр Советскэ Армиие хангажа шадаха болоhо... байна. Асари ехэ ороной экономикыень, соёл культ... рыень түсэбэй ёhоор социалистическэ болгон хубилг... ха зорилготой дэлхэй дээрэ эгээн түрүүн бэелүүлэ... дэhэн туршалга амжалта ехэтэйгээр түгэсэбэ. «Эк... номикоёо хүгжөөхэбди гэжэ большевигууд дэмы б... доно» гэжэ буржуази маниие элэглэн наадалдаг ба... гаа. Теэд энэншье, мүн социалистическэ индустри... лизаци буруу hүрэхэ бэзэ гэжэ найдадаг байhани... хүсэлдэнгүй, улам ехэ хүсэтэй боложо байhан ССС... hээ тэдэнэр айн hүрдэдэг болоhон байха юм.

Ажахын советскэ социалистическэ системын б... люу hайн байhанниинь, тэрэнэй булигдашагүй ехэ... сэтэй байhаниинь эли тодоор, айхабтар тодорхо... гоор эгээл тиихэдэ харагдаhан юм. Орьёлмо түргэ... экономикоёо хүгжөөжэ байhан Советскэ Союз бү... дэлхэйн оронуудта улам ехэ нүлөө үзүүлдэг болоб... Харин эгээл энээхэн үедэ бүхы капиталистичес... оронуудта айхабтар хүсэтэй экономическа кризи... боложо, капиталистическэ оронуудай экономико... hандаран унахын туйлда хүрөөд байhан юм. 1929-1933 онуудта болоhон экономическа кризисэй үе... гансал Америкын Холбоото Штадууд 300 миллиа... долларой продукциин гарзада ороhон байна. Кри... сэй боложо байха үедэ бүхы капиталистическэ ор... нуудта 44 процентээр бага промышленна проду... ци бүтээгдэдэг болоhон байна. Тиихэдэ домно, м... тенэнүүд унтаржа, завод, фабриканууд олоор... ажаллахаяа болижо байгаа hэн. Ажалшадай сал... хүлhэниинь тон бага боложо, ямаршье ажалгүй... миллион хүнүүд хэхэ хүдэлмэри, эдихэ хоол бэдэр... капиталистическэ городуудай үйлсэнүүдээр хэ... зайжа ябаhан юм. Таряа талхан улам бага газа... та таригдадаг боложо, олон миллион фермернү... үгырбэ. Ушаргүй ехэ эдеэ хоолнууд зэрлиг муухай... гаар үгы хэгдэжэ, галдагдажа, далайда шэнгээгд... жэ байгаа hэн. Харин тиихэдэнь ажалшад үлэсхэл... хооhон байдалhаа боложо туража, үхэжэ байh... юм. Эгээл энэ үедэ капитализмын бүхы муу му... хайнь тон элеэр харагдажа, тэрэнэй үндэhэ hуурин... унахын туйлда хүрөөд байhан байна.

СССР-тэ социалистическэ экономикын айхабт... ехэ амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байхада, нүгөө... талаhаа—капиталистическэ оронуудта гай гар... асарhан экономическа кризисэй боложо байхада, х... зээ нэгэтэ капитализм заатагүй унан hалаха, үг... болохо гэжэ элеэр харагдаhан байна. Социализмы... орониие ангиин муухай hаналаар үзэн ядажа байх... даа, мүн түрүүшын табанжэлэй түсэбые амжалтата... гаар бэелүүлhэн Советскэ Союз промышленност... бүри түргөөр хүгжөөнэ аа гү гэжэ айhан бүхы дэ... хэйн империалистнууд, түбхын түрүүндэ Америк... болон Англиин монополистнууд германска фаши... мые тон эдэбхитэйгээр дэмжэжэ, тэрэниие зэбсэ... жүүлжэ эхилээ hэн. «Коммунистическэ аюулай Евро... подо дэлгэрхэ ябадалhаа» гансал фашизм бидэниие... найдамтайгаар хамгаалжа шадаха юм гэжэ Англиин... хархис газетэнүүдэй нэгэн тиихэдэ бэшээ hэн.

8. Хүдэлмэришэн ангиин политическэ засагые гар... таа абаhанай hүүлээр хүдөө ажахые социалистичес... кэ ёhоор хубилгаха гээшэ айхабтар хүндэ хүшэр зо... рилго байба. Хүдөө ажахые социалистическэ ёhоо...

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ойдо

(Үргэлжэлэл)

...лгахын тулада үмсын ажалтай таряашадай үр...зние хамтын ажалтай болгожо, томо советскэ ...ынууд байгуулан эмхидхэгдэжэ эхилбэ. Эгээл ...нэһээнь олон миллион ажалша таряашадай ухаан ...лынхшье, байра байдалынхшье, хэдэн зуун жэлдэ ...эсэгэнэрэйнь эрхилжэ байһан ажалынь эрид он... болон хубилха ёһотой байгаа бшуу. Таряашадай ...ынуудые хамжааруулан хамтаруулжа, таряа...ые хамтын ажалтай болгохо зорилго бэелүүлхэ... дайралдаһан бүхы бэрхэшээлнүүдые Коммуни...ческэ парти дабаһан байна. Газар ажалые маши... техникын хүсөөр эрхилжэ, хамтын ажалтай бай...аал таряашад баян шадалтай, болбосоронги ...айдалтай болохо гэжэ олон мянган таряашадта ...имнай ойлгуулжа шадаһан юм. Колхозуудые ...уулха хэрэгтэ эсэргүүсэн кулагуудай галзуу ...аар тэмсэһэн дээрэһээнь, советскэ засагые уна... зорилгоор элдэб буһалгаа эмхидхэхэ гэжэ һэ... дээрэһээнь, колхозой түрүүшүүлые, партийна ...он советскэ хүдэлмэрилэгшэдые алаха хюдаха, ...хэхэ гэжэ оролдоһон дээрэһээнь Советскэ гүрэн ...гуудые ангиин гуримай ёһоор тарааха, тэдэ... эзэмдэжэ байһан мал адууһа, зэр зэбсэгые, эзэл... байһан газарыень абажа, колхозуудта үгэхэ ...ай болоһон байна.

...лхозно байгуулалта бүхы орон дотор илаа. ...зоноймнай эгээл олонхи хубинь болохо советскэ ...ашад социализмын замда бусалтагүйгөөр оробо. ...хозно байгуулалтын илахада, оронoймнай ажа... эгээл ехэ һалбари болохо хүдөө ажахыда үйлэд...иин хэрэгсэлнүүд урдань ехэнхидээ энгэй үмсэ ...анаа, ниитын, социалистическэ зөөри болоһон, ...шэнэ ёһоной, үйлэдбэриин социалистическэ ха...саанууд бии болоһон байна. Колхозно байгуулал... саашадаа хүгжэһэн бүхы түүхэнь жэжэ, эндэ ...э тарашаһан үмсын ажалтай таряашадай ажа...уудһаа тэрээнэй булюу һайн байһые эли тодоор ...улаа һэн.

...ромышленностьдашье, хүдөө ажахыдашье со...листическэ хубилалтын орон доторнай бэелүүлэг... байһан тэрэ үедэ соёл болбосоролой талаар ... ехэ хубилалта амжалтатайгаар хэгдэһэн юм. ... мянган һургуули, культурно-гэгээрэлэй ... зургаан, дээдэ һургуулинууд орондомнай ...болобо. СССР-эй үндэһэ яһатанай хэлэнүүд дээ...гэдэниитын уялгата эхин һуралсал бэелүүлэгдээ. ...ашадай соёл гэгээрэлэй ниитэ хэмжээн ехээр ...элээ. Гансал политическэ засагые гартаа аба...хойноо бүхы арадай соёл гэгээрэлэй хэмжээе ...өөр дээшэлүүлхэ шухала арга боломжо проле...ат бии болгоно гэһэн В. И. Ленинэй һургаалай ... байһыень СССР-эй түүхэтэ дүй дүршэл эли то...о гэршэлэн харуулһан юм.

Манай арадай социализм байгуулһан ушар ...уехэ Октябриин социалистическэ революциин ...дүнгынь мүн.

...циализм илажа, оронoймнай түхэл шарай ху...а, экономиконь, соёл культурань ехээр хүгжөө, ... ажаһуудал ондоо болоо, ангинуудай болон ...нуудай хоорондо шэнэ ёһоной харилсаан ...огдоо. Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй, мүн худал...ваймаанай зүйлнүүдэй энгэй үмсэ бэшэ болгог...э, ниитын, социалистическэ зөөри болгогдоходонь, ...ие хүнэй дарлаха, мүлжэхэ ябадал бүримүһэн ...агдаба, мүн мүлжэлгэ дарлалгын бии ...дог гол шалтагаанууд усадхагдаһан юм. ... баялигуудые бүтээдэг ажалшад олон мянган ...эй туршада түрүүшынхеэ баяд ноёдто, дарлагшад...үдэлхэеэ болижо, харин өөртөө, социалистическэ ...ествoдоо хүдэлхэ арга боломжотой болоо һэн. ... зуун жэлнүүдэй туршада үсөөхэн баяд ноёд оло...ан ажалшадые экономическа, социальна болон ...ональна талаар хашажа, дарлажа байгаа. Ган... социализмын үедэ хүдэлмэришэд, таряашад бо... арадай интеллигенци—ажал хэдэг бүхы хүнүүд ...ойнгоо эзэд болоһон байна.

...ветскэ хүдэлмэришэн анги тоогоороо нилээд олон ..., тэрэнэй культурна хэмжээниинь, мүн ажал хү...эриинь мэргэжэл дээшэлээ. Үйлэдбэриин ямаршье ...элгүй дээрэһээ, хүлһөөр баяд ноёдто хүдэлхэ ...ай байһан анги байһанаа СССР-эй хүдэлмэришэн ... шэнэ анги болон хубилаа юм. Манай хүдэлмэри... анги бүхы арадтаяа хамта үйлэдбэриин хэрэгсэл...ые эзэмдэнэ, социалистическэ предприятинуудта ...энэ.

...ветскэ ажалша таряашад үмсын ажалтай, жэжэ... ажахытай хүнүүдһээ бүридэһэн анги байхаяа бо... манай таряашад колхознигууд болоо. Тэдэнэр ... зөөриеэ хэрэглэн, бусадтай хамта ажал хэдэг ...онойнгоо ашаар лэ баян шадалтай байдаг бо...ой.

...дэлмэришэдэй болон таряашадай дундаһаа шэнэ, ...скэ интеллигенци урган гараа. Манай интелли... арад зонтоёо тон нягта холбоотой, тиихэдэ ...айнгаа аша туһыень, зорилгыень гүнзэгыгөөр сэйл... арад зондоо үнэн сэхээр алба хэдэг юм.

...ай обществын ангинууд боложо хубаарилгын ... һанай ашаар хүдэлмэришэн анги болон таряа... холбоо улам бэхижээ, түүхэдэ хэзээшье үзэг..., арад зоноймнай морально-политическэ нэгэдэл ... болоһон байна. Түүхэдэ эгээн түрүүшынхеэ шэнэ ...ство бии болоо. Энэ общество дотор бэе бэедээ ..., дайсан харша ангинууд үгы, харин тус об...ын бүхы хүнүүд нэгэн ниитэ уг зорилготой дээрэ...тгаар жагсаһанхай байдаг. Арадаймнай морально-...итическэ нэгэдэл хадаа социалистическэ общест... хүгжөөхэ гол ехэ хүсэнүүдэй нэгэниинь болонхой. ...иализм байгуулха үедэ СССР дотор ажаһуудаг ... арадууд ехээр урган хүгжөө. Хаанта засагай ... экономическа, мүн соёл болбосоролой талаар ...эгэ байһан эдэ арадууд социализмын үедэ тү... арадуудай зэргэдэ ороһон байна. Урда сагта ...шье эрхэгүй, тиигээд капитализмын үедэ ... дууһахаа байһан арадууд үе мүсөө тэниижэ, ... ажабайдал байгуулалсана. Буржуазна нацанууд ...алистическэ нацанууд болон хубилгагдаа. Манай ...ой бүхы үндэһэ яһатанай хоорондо таһаршагүй ... барисаан, ахадүүгэй ёһоной холбоо харилсаан ...огдоо. Бүхы союзна республиканууд тамнай мү...уеын промышленность байгуулагданхай, үндэһэ ...нуудай дундаһаа хүдэлмэришэн анги, мүн ин...генци урган гараа, түхэл маягаараа националь...ааараа социалистическэ шэнэ культура бии ...

...эндэг дутуу» арадууд бии юм гэһэн колониза...рудай үни сагһаа хойшо тарааһан хуурмаг үгын ... байһаниинь СССР-тэ национальна асуу... амжалтатайгаар шиидхэгдэһэн ушар харуул...эршэлэн гансал ямар нэгэн «шэлэмэл» үндэһэ ... бэеэ даагаад ороноо хүгжөөжэ шадаха гэһэн бодолой мүн лэ буруу байһаниинь элиржэ, ямаршье үнгэтэй, нюур шарайтай һаа, ямаршье үндэһэ яһатанда хабаатай һаа — илгадгүй бүхы арадууд ажахыгаа, соёл болбосоролоо хүгжөөжэ шадаха байна гэжэ тодороо. Эдэ арадуудай иигэжэ ехээр хүгжэхын тулада тэдэнэй оюун бэлигые, үүсхэл хэшээлые хэмжээлэшэгүйгөөр бадаруулхал шухала. Гансал Октябриин социалистическэ революци СССР-эй арадуудай үүсхэл хэшээл бадаруулха арга боломжо олгоо.

Агууехэ Октябриин социалистическэ революци хадаа ажалшадта политическэ, мүн экономическа талаар ехэ эрхэ олгохоһоо гадна, тэдэнэй гарта зөөри зөөшэ, баялиг дамжуулан үгэһэн түүхэдэ эгээ түрүүшын революци байха юм. Ажал хэдэг бүхы хүнүүдые, хүдэлмэришэдые болон таряашадые эрхэ сүлөөтэй болгохоһоо гадна, Октябриин революци ямар нэгэн нэгэ ангиие гү, али хүн зоной ямар нэгэн хубиие бэшэ, харин хото хүдөөгэй бүхы ажалшадай ажабайдалыень саг үргэлжэ һайжаруулха арга боломжо олгоһон байна.

Социализмын илаһанһаа хойшо арад зоноймнай ажабайдал саг үргэлжэ һайжарна. Ажалгүй байха ушар гү, али үглөөдэр яаха аа бииб гэжэ айха ушар манай орон дотор үзэгдэдэггүй. Бүхы хүнүүд ажал хэхэ, һураха, амарха, үтэлхэдөө тэдхэмжэ абаха эрхэтэй гэжэ социалистическэ гүрэн соносхохоһоо гадна, энэ эрхэнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлнэ. Мүн социалистическэ байгуулалтын үедэл эхэнэрнүүд эрхэ сүлөөтэй боложо, политическэшье, олониитыншье ажабайдалда бусадтай бүрин тэгшэ эрхэтэй болоһон, мүн ниитын ажалда, залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаха ехэ арга боломжотой болоһон байна. Социализм эхэ хүнэй нэрэ хүндые үндэр дээрэ үргөө. Мүн социализмын лэ үедэ залуушуулай байдал тад ондоо болоо, бүхы яһатануудай залуушуул эрдэм һургуулида һураха, мэргэжэлтэй болохо, эршэмтэй шангаар ажаллаха, баатаршалга гаргаха аргатай болонхой.

Хүн гээшэ «анханһаа хойшо» гансал өөрынгөө тала харадаг, бусадтай хамтаран байжа, ажаллажа шадахагүй юм гэжэ буржуазин номнолшод идхаад, тиимэһээ социализм байгуулха гээшэ буруу һүрэхэ, бүтэхэгүй хэрэг гэжэ тоолодог байгаа. Дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөрһэн хүнүүд хоорондоо нүхэдэй ёһоор харилсан, бэе бэедээ туһалалсан ажаһуудаг болоходоо шэнэ, социалистическэ ёһоной үзэл бодолтой боложо шадахагүй гэжэ буржуази, мүн тэрээнэй философууд тоолодог байгаа. Хуушанай харанхы байдалые хамгаалагшадай энэ хорото һанамжануудай буруу байһаниинь бодото байдал дээрэһээ харагдана. Хүн зоной ниитэ ажаһуудалда айхабтар ехэ хубилалта хэжэ, социалистическэ революци хадаа хүнэй ухаан бодолые, зан абаринень тон ондоо болгоһон, тиимэһээ хүнүүд обществодошье, бэе бэедээшье тад ондоогоор хандадаг болоһон байна.

Советскэ хүнүүдэй сэдьхэл бодолой тон ондоо болоһыень советскэ патриотизм, ажал хүдэлмэридэ, ниитын зөөридэ тэдэнэй социалистическэ ёһоор хандадаг болоһон ушар харуулна. Советскэ хүнүүдэй ажалдаа, мүн обществодо ондоогоор хандадаг болоходонь, урдань хэзээшье үзэгдөөгүй юумэн, социалистическэ мүрысөө бии болоһон байна. Ниитын баялигые улам ехэ болгохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго социалистическэ мүрысөөнэй урда табигдана. Социалистическэ мүрысөөнэй бии болоһон ушар хүн түрэлтэнэй түүхэдэ агууехэ хубилалтын болоһые харуулна. Олон мянган жэлэй туршада хүндэ хүшэр, гутамшаг юумэн гэжэ харагдадаг байһан ажал нэрэ хүндын хэрэг боложо, хүнэй нэрэ солыень улам үргэн дээшэлүүлдэг болонхой.

Амгалан тайбан байдалда СССР дотор социализмын байгуулагдажа байха үедэ империалистическэ фашистска Германи хорото муухайгаар манай орондо сэрэгээр добтолон ороһон байна. Фашистска Германи бүхы Европые шахуу эзэмдээд, тэрэнэй сэрэгыень, промышленностииень хэрэглээ. Сэрэг дайн манай арадые айхабтар ехэ гарза хохидолдо оруулаа, тиигэбэшье СССР дотор байгуулагдаһан шэнэ, социалистическэ обществын бата бэхи, илагдашагүй байһыень, социализмын үедэ урган гараһан, Коммунистическэ партиин хүмүүжүүлһэн шэнэ үеын хүнэй дабагдашагүй хатуу сэдьхэл зоригтой байһые харуулһан байна.

III. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ советскэ арадай гаргаһан ехэ баатаршалга

10. Дэлхэйн хоёрдохи дайе немецкэ фашизм үүдхээ юм. Гэбэшье, немецкэ фашизм хадаа дэлхэйн империализмын эгээл галзуу, эгээл тонуулша дээрмэшэ нэгэл отрядынь байһан юм. Олон миллион хүнүүдэй дайнда ами наһаяа алдаһанай түлөө, олон зуу миллион ажалшадай хэлэшэгүй ехэ зоболон гасаланда ороһоной түлөө, тэдэнэй адхаһан шуһа нёлбоһоной түлөө олон үеын хүнүүдэй хара хүлһөөрөө байгуулһан айхабтар ехэ зөөри зөөшэ, соёл болбосоролой үнэтэ зүйлнүүдые үгы хэһэнэй түлөө дэлхэйн империализм бүхы дээрээл харюусаха ёһотой байна.

Өөһэдынгөө арадуудай үндэһэ яһатануудай аша туһыень оройдоо харадаггүй США-гэй, Англиин болон Франциин империалистнууд гитлеризмые өөдэнь үндылгэхэдэнь, фашистска булимтарагшадые зэбсэгжүүлхэдэнь туһалхын тулада Германиин монополистнуудта олон миллион түхэриг үгэһэн байна бшуу. Гитлеровскэ булимтарагшадай Австриие, мүн Чехословакиие эзэмдэхэ гэжэ һанаашалхадань, дэлхэйн томо гүрэнүүдэй империалистнууд тэдэниие дэмжэ дэмжэһээр советскэ хилэдэ улам ойртэлүүлһэн, тиихэдээ хүсэеэ нэгэдүүлэн, фашистска булимтарагшадта хатуу харюу үгэхэ тухай Советскэ Союзай оруулһан бүхы дурадхалнуудые буруушааһан байна.

Советскэ Союзда добтолон орохоһоо бүри урда гитлеровскэ Германи Европын 11 гүрэниие, тэрэ тоодо Франциие эзэмдэһэн байна. Урдань Франциин арми Европа дотор эгээл хүсэтэй гэжэ тоологдодог байгаа. Гадна, Англи бүримүһэн бута сохиулха аюулда ороод байһан юм. Эгээл иимэ үедэ, бүхы арадуудай эрхэ сүлөөдэ, бэеэ даанхай байдалда үхэлтэ ехэ аюул тохёолдобо, гитлеровскэ булимтарагшад тэдэниие үгы хэхэдээ торохоёо болёо гэжэ харагдаад байһан энэ шанга үедэшье Советскэ Союзай хорото дайсанда ортоод байһые һамбаашалан империалистнууд өөһэдынгөө үйлэ хэрэгые заһаруулжа абаха гэжэ найдадаг байгаа.

Германска мэдхэсэлдэгшэднай хүсэтэйшье һаа, Советскэ Союзтай дайлалдахадаа ехээр һуларха, Советскэ Союз үгы хэгдэхэ гү, али ямаршье тэнхээ шадалгүй болохо, эгээл тиихэ үедэнь ямар хэлсээтэйгээр эб найрамдал баталхаб гэжэ илаһаншье, илагдаһаншье гүрэндэ баадхахабди гэжэ США-гэй, Англиин, Франциин империалистнууд бодоһон байгаа. Теэд энэ бодолынь хүсэлдөөгүй.

Ороноо тон богонихон болзор соо социалистическэ ёһоор хубилгажа дүүргэхэ гэһэн политика манай парти яашагүй зүб ябуулдаг байгаа гэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн харуулаа. Имагтал партиин хүтэлбэри доро тон богонихон болзор соо орон дотороо хүсэтэ индустриализаци, хүдөө ажахыда коллективизаци бэелүүлһэнэйнгээ, соёл болбосоролой талаар эрид ехэ хубилалта хэһэнэйнгээ ашаар лэ Советскэ Союз хадаа фашистска Германиин, мүн тэрэнэй союзнигуудай галзуу шанга түрилтые тэсэжэ гараха шадалтай байгаа. Партиингаа уряалаар бүхы совет арад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадажа, эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэнэйнгээ ашаар гитлеровскэ булимтарагшадай, тэдэниие зоригжуулагшадай бүхы түсэб бодолыень буруутуулжа шадаһан юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнһаа бэшэ иимэ хүндэ хүшэр, хатуу шэрүүн дайе манай Эхэ орон урдань дайлалдахадаа хэзээшье үзөөгүй юм. Ара үбэргүй зэбсэглэһэн, хоёр жэлэй туршада дайлалдажа дүй дүршэлтэй болоһон, эзэмдээд байһан бүхы Европынгоо экономикые гартаа барижа байһан гитлеровскэ арми өөрынгөө союзнигуудтай хамта манай орондо гэнтэ добтолон ороод, саг зуурын талада булюу һайн байдалтай байһан дайсад манай сэрэгые түрин, хүндэ хүшэр дай хэжэ сухарюулан ябахадань, дайнай эхиндэ совет араднай илангаяа хэсүү бэрхэ байдалда ороһон юм. Дайсанай арминууд оронoймнай амин шухала удхашанартай городуудта добтолон шуумайба. Манай Эхэ орон аюулта шанга байдалда оробо. Гэбэшье, энэ хүндэ хүшэр үедэ советскэ сэрэгшэд дайшалхы зорилго мүхөөгөөгүй, манай арад зон сухэрөөгүй, мүн үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэжэ байһан дээрэһээ хэзээшье илахабди гэһэн найдалаа алдаагүй. Ленинскэ партиин хүтэлбэри доро арад зомнай шадалаараа шармайн оролдожо, ороноо бата бэхи, дайшалхы хэрэм болгожо шадаһан байна. Дайсанай ара талада советскэ хүнүүд хүсэтэ партизан дай эхилбэ.

Бүри галзуу шанга түрүүшын тулалдаануудай үедэ советскэ сэрэгүүд фашистска армиие ехэ гарза хохидолдо оруулжа, «сахилгаан мэтэ түргэн дүүрэхэ» дай хэхэ гэһэн Гитлерэй түсэбые буруутуулжа шадаһан байна. 1941 оной декабрьда Москва шадар гитлеровскэ сэрэгүүд бута сохигдожо, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ эгээн түрүүшынхеэ иимэ ехэ диилдэлгэдэ ороһон байгаа. Жэл үнгэрөөд байхада Сталинградай шадар болоһон агууехэ тулалдаанай гал дүлэнэй орьёлходо фашизмые илаха түрүүшын шэнжэ тэмдэг бадарба гэжэ хүн түрэлтэн ойлгоо һэн. Гитлеровецүүдэй эзэмдээд байһан бүхы оронуудай арадууд, мүн богоолшолуулха аюулда ороод байһан бүхы арадууд советскэ арадай, тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй баатарлиг тэмсэлэйнь хойноһоо тон анхаралтайгаар, айхабтар ехээр найдан адаглан хаража байһан юм. Гансал Советскэ Союз фашистска булимтарагшадые зогсоожо, бута сохихо, галзуу муухай дайсадһаа хүн түрэлтэниие, мүн дэлхэй дээрэ байгуулагдаһан бүхы үнэтэ юумэнүүдые абаржа шадаха хүсэн гэжэ тэдэнэр найдаһан байгаа.

Германида эсэргүү дайнда хүсэеэ нэгэдүүлэн тэмсэхэ тухай хэлсээнүүдые манай оронтой США Англи хоёр баталһан юм. Тэдэнэр бүри 1942 ондо Баруун Европодо немецко-фашистска сэрэгүүдтэ эсэргүү хоёрдохи фронт нээхэмнай гэһэн уялга түбхын түрүүндэ абаһан байна. Хэрбээ тэдэнэй энэ уялгаяа дүүргээ гээшэ һаань, дайн һураггүй түргөөр дүүрэхэ, хэдэн миллион хүнүүдэй ами наһан алдагдахагүй, айхабтар ехэ зөөри зөөшэ, соёл культурын үнэтэ зүйлнүүд һалахагүй байгаа. Гэбэшье, айхабтар хүндэ хүшэр байдалда байбашье Советскэ Союзай союзнигуудтаа туһалха гэжэ бүхы шадалаараа оролдожо байха үедэ, илалта түргэн туйлаха гэжэ эрмэлзэжэ байха үедэ США-гэй болон Англиин правительствонууд элдэб эсын шалтаг дурдан, хоёрдохи фронт нээхэ ябадалые аргагүйгөөр унжагайруулһан байна. Советскэ арад, тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдынь, дайсанай ара талада тэмсэжэ байһан партизанууд хадаа гитлеровскэ һүрэг дээрмэшэдтэ эсэргүү тэмсэлэй хүшэр хүндые өөр дээрээ даажа гараһан байна.

Баренцова далайһаа эхилээд Хара далай хүрэтэр болоһон үзэгдөөгүй ехэ тулалдаануудта Советскэ Арми дайсанай гол хүсыень бууруулан һүнөөжэ, 1943 оной зун Белград, мүн Курскын шадар тулалдаһанайнгаа һүүлээр фашистска арминуудые өөрынгөө газарһаа гаргажа, Баруун тээшэнь намнажа эхилһэн юм. Тиихэдээ хүсэтэ шанга сохилтоор дайсадые, тэрэнэй техникые үнэһэн тоборог болотор бута сохидог байгаа.

Советскэ Арми хэнэйшье туһаламжагүйгөөр гансаараа фашистска Германиие илажа, богоолшолгодо ороод байһан Европын арадуудые сүлөөлхэнь гэжэ эли болоходонь, США Англи хоёр 1944 оной июньдэ сэрэгээ Францида буулгаба. Теэд энээнэйнгээ һүүлээршье, Америка, Англиин империалистнууд яажал Баруун тээһээнь Германида шангаар добтолхомнай ааб гэжэ һанаагаа зободоггүй, харин Балканда нэбтэрэн орохо гэһэн һэдэлгэ хэһэн байна. Харин тэндэнь Югославиин болон Балканска бусад оронуудай арадууд советскэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй илалтадань түшэглэн, фашистнуудта, мүн тэдэнэй туһамаршадта эсэргүүсэн амжалтатайгаар тэмсэжэ байгаа бшуу. Манай союзнигуудай иигэжэ мэхэ, гохо гаргажа байхыень һамбаашалан, немецкэ командовани советскэ фронтһоо сэрэгээ татажа абаашангүйгөөр, 1944 оной декабриин эсэс багаар һөөлшье хүсэтэй армяараа Арденнын шадар англо-американска фронт руу сүмэрэн орожо, тэдэнэй сэрэгыень бута сохижорхихоо байба. Тэрэ үедэ Англиин премьер-министр байһан У. Черчилль һанаа үнөөндэ ехээр хатажа, Советскэ правительствын толгойлогшо И. В. Сталинда бэшэгээр хандаһан юм. Англо-американска сэрэгүүд ехэ хүндэ байдалда ороод байнал, тэдээндэ туһалхын тулада советско-германска фронт дээрэ шэнэ добтолго хыт гэжэ бэшэг соогоо Черчилль тиихэдэ гуйһан юм.

Тиихэ үедэ Советскэ Арми үбэлэй туршада ехэ добтолго хэжэ һаяхан дүүргээд байба. Фронт дээрэ сагай уларил ехэ муу байһан юм. Тиигэбэшье Советскэ Арми Баруун фронт дээрэ союзнигуудайнгаа хүндэ хүшэр байдалда ороһые хараадаа абан, тон түргөөр бэлэдхэлээ дүүргэжэ, ямаршье уларил байгаа һаань, — хамаагүй бүхы центральна фронт дээгүүр январиин хоёрдохи хахадһаа хойнотонгүйгөөр үргэн ехэ тулалдаа немецүүдтэй хэхэнь гэжэ Верховно Главнокомандованиин ставка шиидхэбэ гэжэ үглөөдэртэнь, 1945 оной январиин 7-до И. В. Сталин мэдээсэһэн байна. Тэрээнһээ хойшо оройдоол долоон хоногой үнгэрөөд байхада Советскэ сэрэгүүд Карпадһаа эхилээд Балтиин далай хүрэтэр үргэн газарта добтолго хэбэ. Тиихэдэнь немецкэ командовани Баруун тээхи сэрэгэйнгээ заримыень асаржа Зүүн фронтдо байһан сэрэгээ бута сохилгоһоо абарха баатай болоһон байгаа.

1945 оной февралиин 23-да У. Черчилль И. В. Сталинда иигэжэ бэшээ һэн: «27-дохи жэлэйнгээ ойе Улаан Арми айхабтар ехэ илалта туйлан тэмдэглэжэ байна. Энэнь германска милитаризмын хуби заяаень һалаха тээшэнь шиидхэжэ, союзнигуудыетнай аргагүй ехээр баярлуулаа. Улаан Армиие аргагүй ехээр хүндэлхэ байһанаа бидэнэр шэнги мүн лэ манай аша гушанаршье үгэ дуугүйгөөр мэдэрхэ байха. Улаан Армиин туйлаһан гайхамшагта илалтануудые бидэнэр нюдөөрөө хараха золтой байгаабди».

Америкын, Англиин солдадууд болон эдэ оронуудай арадууд Советскэ Армиин һүүлшын шиидхэхы тулалдаанай хойноһоо ехээр бахархан адаглажа байба. Советскэ Арми өөрынгөө добтолгые США-гэй болон Англиин сэрэгүүдэй тэмсэлтэй тааралдуулжа, үгэ дуугүйгөөр бэеэ тушаахыень фашистска Германиие баадхаһан байна. Мүн удаань союзнигууд хүсэеэ нэгэдүүлжэ, империалистическэ Японой зэбсэгтэ хүсэнүүдые бута сохибо.

Империалистическэ Японииe бута сохин, илалта туйлаха хэрэгтэ баатарлиг хитад арад айхабтар ехэ туһа нэмэри оруулаа. Японско булимтарагшад Хитадта добтолжо, хитад арад олон жэлэй туршада тэдээнтэй тэмсээ юм. Хитадай зүүн хойто зүгтэ суглараад байһан империалистическэ Японой шэлэмэл сэрэгые 1945 оной августда хойшодоо бодохогүйгөөр сохиһонойнгоо һүүлээр, Советскэ Союзай зэбсэгтэ хүсэнүүд интернациональна уялгаяа дүүргэжэ, советскэ болон хитад арадуудай ахадүүгэй ёһоной таһаршагүй хани барисаае улаан шуһаараа батадхаһан байна.

11. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ советскэ хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенци үзэгдөөгүй ехэ баатаршалга гаргаа. Дайнай орёо хүндэ үедэ тэдэнэр арадай ажахые сэрэгэй байдалда тааралдуулан хубилгаха талаар туйлай ехэ хүдэлмэри хэһэн, фронтдо дүтэ газарһаа промышленна предприятинуудые оронойнгоо холын нютагуудта нүүлгэжэ абаашаһан, танкнуудые, самолёдуудые, буу зэбсэг, миномёдуудые болон элдэб түхэлэй бусад буу зэбсэг бүтээхэ талаар, буугай һомо, зэр зэбсэг фронтдо эльгээхэ талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ советскэ арад хадаа ёһотойл баатар зоригтой арад гэжэ харагдаа. «Бүхы юумэн фронтдо, бүхы юумэеэ илалтын тулада!» гэһэн нэгэн ниитэ эрмэлзэлгэтэйгээр манай ороной ажалшад тэмсэһэн байна.

Фашистска булимтарагшадтай хэгдэһэн асари ехэ сэрэг дайнда Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин ашаар бии болоһон советскэ ниитын болон гүрэнэй байгуулалта илаа, дэлхэй дээрэ эгээл түрүү социалистическэ үзэл суртал илажа гараа. Капиталистическэ байгуулалтада орходоо советскэ байгуулалтын булюу һайн байһаниинь дайнай жэлнүүдтэ үшөө дахин эли тодоор харагдаба. Ажахын социалистическэ системэ, хүдэлмэришэн ангиин болон таряашадай таһаршагүй холбоодо үндэһэлдэг советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэл, СССР-эй арадуудай хани барисаан — эдэ бүгэдэ Советскэ Союзай булигдашагүй ехэ хүсэнэй эшэ үндэһэниинь боложо үгөө юм.

Фашистска Германи болон империалистическэ Японииe илахын түлөө агууехэ тэмсэлые Советскэ Союзай Коммунистическэ парти эмхидхэн, арад зониие зоригжуулаа. Эрхим һайн олон миллион хүбүүдээ партимнай фронт эльгээгээ. Тэдэ хүбүүд дайшалхы уялгаяа шэн габьяатайгаар дүүргэжэ, советскэ сэрэгшэдые зоригжуулдаг байһан, сэрэгэй частьнуудай болон соединенинүүдэй һүлдэ зүрхэниинь байһан юм. Коммунистнууд арад зоной дунда аргагүй ехэ хүндэтэй болоо. Байлдаанай гал дүлэн руу ороходоо партиин гэшүүн байха гээшэ агууехэ зол хуби гэжэ Советскэ Армиин сэрэгшэд тоолодог һэн. Фронтдо олон гэшүүдээ алдабашье, партимнай дайнай туршада 1 миллион 600 мянган хүнөөр нэмэһэн байна.

Дайнай боложо байгаа бүхы үедэ партимнай үнэн зүб, һайн һайхан хэрэгэй түлөө тэмсэжэ байһанаа арад зондоо ойлгуулдаг, арад зоноо нэгэдүүлэн хүтэлдэг байгаа. Коммунистическэ партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй хүтэлбэрилһэнэй ашаар советскэ арад үнгэрһэн дайнда илан гараа.

12. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда—фашизмда эсэргүү дайнда советскэ арадай, тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тулалдаануудай үедэ, ажал хүдэлмэридөө гаргаһан агууехэ баатаршалгые хүн түрэлтэн хэзээшье мартахагүй. Советскэ зэбсэгтэ хүсэнүүд арад зониие сүлөөлхэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, фашистска богоолшолгоһоо олон оронуудай арадуудые сүлөөлөө. Советскэ сэрэгэй илалта туйлан урагшаа дабшажа ябахадань, гитлеровскэ Германиин эзэмдээд байһан оронуудай арадууд национально-сүлөөрэлгын хүдэлөө үргэн ехээр дэлгэрүүлһэн байна. Чехословакиин болон Польшын корпусууд, Югославиин болон Албаниин партизан сэрэгүүд, хожомынь Румыниин болон Болгариин дивизинүүд немецко-фашистска булимтарагшадтай үсэд шангаар тэмсэн, советскэ сэрэгтэ туһалаа һэн. Дайнай үедэ сугтаа тэмсэжэ тэдэнэй хоорондо бии болоһон хани барисаан шанга тулалдаануудта адхарһан ниитын шуһаар батадхагданхай. Франциин, Англиин, США-гэй болон гитлеровскэ булимтарагшадта эсэргүү коалициин бусад оронуудай арадууд фашистска Германиие бута сохихо хэрэгтэ нилээд ехэ хубитаяа оруулаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай илалтаар түгэсхэдэнь манай Эхэ орондо империалистнуудай дайгаар ороһон хоёрдохи добтолгонь бүримүһэн буруу һүрөө гэжэ элирбэ; энэ ехэ илалтамнай түүхын саашанхи ябадалда гүнзэгы ехэ нүлөө үзүүлээ; үнгэрһэн сагай сүлөөрэлгын бүхы дайнуудта туйлагдаһан илалтануудтай жэшээлэшэгүй ехэ нүлөөтэй илалта бидэнэр туйлаһан байнабди. Германска фашизмые, японско империализмые бута сохиһонойнгоо ашаар Советскэ Союзай нэрэ хүндэнь, уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэрэнэй дүүргэдэг үүргэнь хизаарлашагүйгөөр дээшэлээ.

Гитлеровскэ булимтарагшадые дэмжэдэг байһан хархис хүсэнүүдые бута сохилго хэдэн оронуудта арадай демократическа байгуулалта тогтоохо эрхэ байдал олгоһон, колониальна арадуудай дунда национально-сүлөөрэлгын тэмсэл дэлгэрүүлгэдэ хүсэтэ нүлөө үзүүлһэн байна. Тиигэжэ эдэ бүгэдын ашаар социализмын болон демократиин хүсэнүүд нилээд ехээр ургажа бэхижээ, империализмын болон хархис этэгээдүүдэй хүсэн һуларжа бууран.

(Үргэлжэлэлынь удаадахи номерто гараха)

ЭХЭ ОРОНДОО ЭРХИМ ШАНАРТАЙ ТАРЯА ТУШААЯ!

Тарбагатайн, Кударын аймагуудай түрүү колхозуудай һүүлээр Бичурын аймагай Ждановай, Сталинай (Моргентын), Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө дүүргээд, түсэбһөө гадуур тушаажа байна

★ ★ ★ ★

Гүрэнтээ тоособо

КУДАРА-СОМОН. (Манай корреспондентһээ телефоноор абтаба). Кударын аймагай «Путь Октября» колхозойхид (түрүүлэгшэнь И. Б. Кривогорницын, партийна организациинь секретарь П. Ф. Кривогорницын) мүнөө жэлдэ гүрэндэ таряа тушаалгаяа хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр ябуулаа. Тиигэжэ богони болзорто 1540 центнер таряа бэлэдхэлэй пунктда тушаажа, уялгата ба натура түлбэреэрээ сүм тоособо.

Һүүлэй хоёр үдэр соо түсэбһөө гадуур таряан тушаагдажа байна. Энэ жэлдэ элбэг баян ургаса хуряажа байһан тус колхозойхид гүрэндөө 300 центнер таряа түсэбһөө гадуур тушааха уялга абаа. Мүнөө түсэбһөө гадуур 200-гаад центнер таряан тушаагдаад байна.

Д. Болхоев.

Лафетнэ жаткаар...

Доодо Худанай сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздо 500 гаран гектар хара таряан лафетнэ жаткаар амяарлан хадагдаад, мүнөө тэрэнь хуряагдажа сохигдожо байна.

Таряаниинь тоогто орожо хатаагдаад, гүрэндэ тушаагдажа эхилэнхэй.

Д. Доржиев.

Хэжэнгэ.

30 мянган пүүд таряа түсэбһөө гадуур тушаахань

Ара-Хэрээтын Ждановай нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ ажаллажа байһан Бичурын МТС-эй механизаторнууд арга боломжонуудаа дүүрэн хэрэглэжэ, техникэ, зэмсэгүүдээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглана. Лафетнэ жатка, комбайнуудай агрегадууд үдэр һүнигүй ажаллана. Лафетнэ жаткын машинистнууд нүхэд В. Афанасьев, К. Андреев, комбайнернууд нүхэд М. Гаврилов, Ф. Слепнёв болон бусад үдэр бүхэндэ нормоёо 150—200 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ бороо хуратай байбашье, нилээд ехэ таряан хуряагдажа абтаа. Сентябриин 18-най байдалаар эртыч орооһото культуранууд хуряагдажа дүүрээ. Мүнөө механизаторнууд, колхознигууд таряа хуряалгаяа богони болзор соо сүм дүүргэжэ, Эхэ орондоо түсэбһөө гадуур 30 мянган пүүд таряа тушаахын түлөө тэмсэжэ байнхай. Гүрэндэ таряа тушаалгые һаадгүйгөөр ябуулхын түлөө колхозой правлени ехэ хүдэлмэри ябуулна. Полевой станууд, тоогууд дээрэ ажал һайнаар эмхидхэгдэнэ. Тиигэжэ сүүдхэлдээ хэдэн зуугаад центнер таряа Харланай бэлэдхэлэй пунктда тушаагдана.

Колхозой 3-дахи комплексно бригадын тоог дээрэ ороһон таряан түргэнөөр сэбэрлэгдэн хатаагдаад, гүрэндэ тушаагдаа.

—Манай бригада 900 гаран гектарта ороохото культурануудай тарилга хээ юм. Мүнөө 600 гаран гектар шэниисэ хуряагдаа. Тэрэ тоодо 350 гектар таряан лафетнэ жаткаар хадагдажа сохигдоо,—гэжэ комплексно бригадын бригадир нүхэр Пётр Синицын хэлэнэ.

Мүнөө хуряагдаад байһан поли дээрэһээнь гектарай 10 гаран центнер шэниисын ургаса абтана. Комбайнай бункерһаа абтаһан таряан автомашинаар зөөгдэжэ, тоог дээрэ асарагдана. Тиигээд зернопультаар сэбэрлэгдэдэг юм. Зернопультаар сэбэрлэгдэһэнэй һүүлдэ таряаниинь «Кузбасс» машинаар хоёр дахин хатаагдана. Удаань дахин сэбэрлэгдээд бэлэдхэлэй пунктда тушаагдадаг. Тоог дээрэ олон хүн ажаллажа байнхай. Тиимэһээ комбайнай бункерһаа асарагдаһан таряан хэдэн үдэрөөр хэбтүүлэгдэнгүй, саг соогоо сэбэрлэгдээд, нара һалхинда хатаагдадаг юм. Тэрэ «Кузбасс» машинада 6 хүн ажаллана. Сүүдхэдээ хоёр дахин таряа хатаахадаа 150 центнер гаргадаг. Иигэжэ эндэхи бригадын гэшүүд бороотой бүрхэг үдэрнүүдтэ ажалаа һайнаар ябуулжа, таряа тушаалгаар түрүү һуури эзэлнэ. Һая тус бригадынхид колхозой правлениин, партийна организациин дамжуулгын Улаан туг абаа.

Колхозой 4-дэхи тракторна таряан ажалай бригадын тоог дээрэ ажалынь эмхитэйгээр ябажа байна. Таряа хатаадаг «ВИСХОМ» машинаар сүүдхэдээ мүн лэ хэдэн зуугаад центнер таряан хатаагдана. Хэдэ хэдэн зуугаад центнер таряанай багтаамжатай томо амбаарнууд түхеэрэгдэнхэй. Амбаарнуудай цементээр хушагдаһан талмай дээрэ комбайнай бункерһаа асарагдаһан таряан таraагдана. Тиигэжэ таряан гутанагүй, бороодо сохюулнагүй. Таряаниинь сарай сооһоо «ВИСХОМ» машинын агрегадта холбогдоһон хэдэн веялкэ-сортировкоор сэбэрлэгдэдэг. Удаань сэбэрлэгдэһэн таряан механизированнэ аргаар дамжуулагдаад сушилкада хатаагдаад, тушаагдахаар бэлэн болоно.

—Бидэ тракторна—таряан ажалай бригадынхид бүхы арга боломжонуудаа һайнаар хэрэглэжэ байнабди. Ажал хүдэлмэримнай урагшатайгаар ябадаг болонхой. Мүнөө жэлдэ гектар бүриһөө 10 центнерһээ бага бэшэ ургаса абахабди,—гэжэ эндэхи бригадын бригадир нүхэр Цыбикдоржи Итыгылов хэлэнэ.

Колхозой 1-дэхи, 2-дохи комплексно бригадануудай тоогууд дээрэ таряа хатаадаг «Кузбасс» машинанууд үдэр һүнигүй ажаллажа, гүрэндэ таряа тушаалга һаатанагүй. Тоогууд дээрэхи хүдэлмэриие эмхитэйгээр ябуулжа байһан дээрэһээ тус колхоз таряа тушаалгаар аймаг соогоо түрүү зэргэдэ ябана.

— Мүнөө жэлдэ манай колхоз 9 мянган центнер таряа тушааха уялгатай. Таряанай ургаса һайн. Мүнөө таряа тушаалгаар гүрэнтээ сүм тоосоод, үрэһэ хүрэнгээ хаагаад, түсэбһөө гадуур үшөө 30 мянган пүүд таряа тушаахабди,—гэжэ колхозой партийна организациин секретарь нүхэр Г. Санжиев хөөрэнэ.

Т. Гармаев, манай корр.

Ториин аймагай «Улаан-Бургалтай» колхоздо шэнэ газарай ургаса хуряажа эхилэнхэй. Бургалтайн МТС-эй лафетнэ жаткын машинист Жигмит Убугунов тракторист Дугар Батуевтай эдэбхитэй, оролдосотойгоор хуряалгада ябана. Тэдэнэр үдэртөө 50—54 гектар хүрэтэр таряа хадана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лафетнэ жаткын машинист Жигмит Убугунов тракторист Дугар Батуев хоёр ажаллажа байна. Н. Тимошенкын фото.

Түнхэнэйхид таряа хуряалгые удааруулһаар

Саяан уулын хормойдо оршодог Түнхэн нютагта август һара соо, мүн сентябриин эхеэр хура бороотой байжа, таряа хуряалгые нилээд хойшо татаа. Тиибэшье, һүүлэй үедэ наратай дулаан үдэрнүүд боложо, зарим түрүү колхозууд таряа хуряалгаяа үргэн далайсатайгаар ябуулжа байна. Таарамжатай эдэ үдэрнүүдые хэрэглэн, Калининай нэрэмжэтэ, «Знамя» колхозууд горьтой ехэ полинуудайнгаа ургаса хуряагаа.

Һүүлэй үедэ «Знамя» колхозойхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Таханов, партийна организациинь секретарь нүхэр Хоборков) ургаса хуряалгаяа бүри эршэмтэйгээр ябуулжа байнхай. Шэнэ ургасын таряан гүрэндэ тушаагдажа эхилһээр хэды хонобо. Мүнөө колхоз 1400 центнер һайн шанартай таряа гүрэндэ тушаажа, уялгата ёһоор тушааха түсэбөө 42 процент дүүргээд байна. Колхозой полинууд дээрэ ажаллажа байһан механизаторнуудай дунда үдэрэйнгөө даалгабариие үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөн дэлгэрээ. Машинист Доржо Хусаевай даажа байдаг агрегадайхид үдэр соо 18 гектар хүрэтэр таряа амяарлан хадана. Лафетнэ жаткын машинист Владимир Майдарханов хоёр үдэр соо 69 гектарай таряа хадаад, һүүлээрнь үдэр хахад тухай саг соо 28 гектар дээрэ амяарлан хадаһан таряае суглуулжа сохибо. Эндэ мүнөө амяарлан хадагдаһан таряае 4 комбайн суглуулжа сохино. Тиихэдэ комбайнер Дымбрен Соктоев үдэр соо 18 гектар хүрэтэр таряа сэхэ хуряана. Мүнөө энэ механизатор зуугаад гектарай таряа хуряагаад байна.

Колхоз хэдэхэн үдэр соо 400 гаран гектарай таряа хадажа, хахадыень суглуулжа сохёо. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 11—12 центнер ургаса хуряагдана.

Теэд Түнхэнэй аймагай олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд «таряан хүхэ», «ороохон нойтон» гэхэ мэтын дэмы шалтаг дурдаад, ургаса хуряалгаяа хүлисэшэгүйгөөр удааруулжа байна. Адли арга боломжотой байһан аад, Ленинэй, Буденнын, Хрущевой, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Путь к коммунизму» колхозууд ургаса хуряалгаяа, гүрэндэ таряа тушаалгаяа хойшо татана. Эдэ колхозуудайхид «знаминхидһаан» жэшээ абахаа яанаб?

Таряа хуряалгын түрүү арга байһанаа нютаг бүридэ харуулһан амяарлан хадаха аргые хэрэгсээхэгүй, энэ арга хэрэглэхэ гэхэдэ, зарим хүтэлбэрилэгшэдэй гэдэргээ буляалдадаг ушарнууд Тоорын колхозуудта үзэгдэнэ.

Ургаса хуряалгадаа үшөө жэгдэрэн ороодүй байһан Ленинэй, Буденнын, Хрущевой нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ таряа тушаажа захалаадүй шахуу.

Түнхэнэй МТС-эй нүхэр Бухаевай хүтэлбэрилдэг хоёрдохи тракторна бригадада комбайнууд аргагүй муугаар хүдэлнэ. Энэ бригадын машинанууд муугаар заһагдаһан дээрэһээ, түрүүшын үдэрнүүдһээ хойно хойноһоо эбдэрһээр. Сентябрь һарын 10—11-нэй үдэрнүүдтэ амяарлан хадаһан таряа сохихо гурбан комбайн муугаар хүдэлжэ, бултадаа оройдоол 10 гектарай ургаса хуряаба. Механизмуудай иигэжэ эбдэржэ байха ушарнууд бусадшье бригадануудта үзэгдэнэ.

Хэрбээ саашадаа иимэрхүүгээр хүдэлхэ болоо һаа, Түнхэнэй олонхи колхозууд ургаса хуряалгаяа хэды болотор унжагайруулхань гээшэб?

Саяан уулын «Сахюур шулуун оройнууд» саһан малгайгаа үмдэһөөр хахад һара тухай болоо. Сагай ошоһые һануулан байдаг эдэ ууланууд гээгдэжэ ябаһан колхозуудай, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэдые «гүнзэгы нойрһоонь» һэргэнэгүй гээшэ гү?

С. Бадмаев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой ехэ тоог дээрэ ажаллагшад таряа хиидхэжэ байна. Т. Гармаевай фото.

Республикын аймагуудта тэжээл бэлэдхэлэй ябаса тухай

1957 оной сентябриин 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Үбһэ һурилэлгэ	Силос даралга
Байкало-Кударын	94,3	40,2
Бичурын	72,1	20,3
Кабанскын	68,1	31,0
Закаменай	65,4	31,5
Заиграйн	59,2	25,5
Мухаршэбэрэй	59,1	23,3
Баргажанай	58,2	63,0
Хэжэнгын	56,6	45,2
Иволгын	53,9	37,5
Тарбагатайн	53,7	24,4
Ториин	52,1	38,7
Кяхтын	51,5	35,9
Сэлэнгын	49,4	55,0
Кударын	49,2	49,0
Прибайкальска	47,6	37,6
Хориин	47,5	44,9
Курумканай	46,7	24,4
Яруунын	45,3	26,7
Түнхэнэй	42,0	44,0
Зэдын	35,2	37,2

Хэлэ шэнжэлэгшэдэй тэмдэглэ...

Бурят-Монголой культурые научнаар шэнжэлэлгын институдһаа энэ зун филологическа наукануудай кандидат И. Д. Бураевай хүтэлбэри доро тусхай экспедици эмхидхэгдэжэ, Тори, Зэдын аймагуудай бурядуудай яряанай хэлэ шэнжэлхээ гараһан байна. Экспедициин гол зорилго—диалектологическа словариин үгэнүүдэй картотекэ бии болгохо (үгэнүүдые суглуулха), холбоо текстнүүдые—нютагай дуунуудые, оньһон ба хошоо үгэнүүдые, үльгэр, түүхэ, юрөөл бэшэжэ абаха байһан байгаа. Нэн түрүүн сартуул бурядуудай уг гарбалтай танилсагдаа.

Эдэнэр уг гарбалаараа хорчод, хачанууд, тайша, уряанхан, дамаг сартуул яһатанай гэжэ илгардаг байна.

Сартуул бурядууд хоёр зуугаад жэлэй саада тээ Монголой Сарта уулын хажууһаа нүүжэ ерэһэн түүхэтэй.

Һара хахадай турша соо бүхы дээрээ нютагай 2500 шахуу үгэнүүд, хорёод рассказууд, 6 үльгэр, 100 тухай дуунууд, хурим түрэ тухай 3 тэмдэглэл болон ургамалнуудай элдэб зүйлнүүд суглуулагдаа. Экспедицидэ нютагайхид туһалаа.

Тиин, Бургалтай нютагай мэдээжэ үльгэршэд Б. Батуев, Н. Цыдемпилов ба залуу нүхэр С. Банзаракцаев гэгшэд үльгэр, дуунууд гэхэ мэтэ зохёолнуудые олоор хөөрэжэ үгөө. Жэшээнь, Тори, Зэдээр ехэ үргэнөөр хэлсэгдэдэг «Юртэмсын дүрбэн» гэжэ аман зохёолые харуулая:

1. Дүрбэн холо:

Харуу хүндэ нүхэр холо,
Хашан мориндо харгы холо,
Хазаха гэхэдэ альган холо,
Хараха гэхэдэ шэхэн холо.

2. Дүрбэн хүндэ:

Тодожо угтахада ураг хүндэ,
Тулажа үргэхэдэ шулуун хүндэ,
Тураг шубуунай дали хүндэ,
Томоотой хүнэй үгэ хүндэ,—
гэхэ мэтэ.

Мүн ёохорой дуунууд олоор бэшэгдээ:

1. Боори дээрээ гараабди —
Борнойлхоёо гараабди,
Бүгэдын дунда ерээбди—
Зугаалхаяа ерээбди.

2. Хада дээрээ гараабди—
Хахалхаяа гараабди,
Хамтын дунда ерээбди —
Хатархаяа ерээбди.

Ажал хүдэлмэри, ажалша хүн тухай дуунуудые, мүн илангаяа инаг дуран, эхэ нютаг тухайгаа олон дуунуудые Тори, Бургал... Зэдэ нютагуудай залуушуул ду... даг:

Хоринхон жалгатай Бургал...
мна...

Хуйланшье үгыдөө яаха ю...
Хубитайхан залуу инагууд...
Ханиланшье үгыдөө яаха...
бэ,—гэхэ мэ...

Эндэхи бурядуудай хэлсэдэг... тературна хэлэндэ ороогүй олон... нүүд олдоо. Жэшээнь: аанай (... баһа, дахин), бэтэгы (лит. ... частица), тонтуул (мориной ар... түеэнцэг (лит. сумаа), ун... (лит. инсагааха) гэхэ мэтэ.

Эндэ баха гэхын орондо «мэ... нарай зумбараае «цадаа» гэдэг ... на.

Сартуул хэлэнэй абяанай ду... ха талаар онсо илгаань хада... бэнгиин «һ» оройдоо соносогдо... гүй: «һ» орондо «с» (уһан-... ошоһой—очосой), «ш» гү, али ... (үсөөн)—һүни—шүни—сүни; ... орондо «ч» (шанга—чанга), ... орондо «ц» (саһан—цаса) үгүү... дэдэг.

Бэшэ диалектнүүдтэ ба ли... турна бэшэгэй хэлэндэ «хо... үнеэн, үнэгэн, морин, түлеэн, са... тарян, талхан» гэгдэдэг үгэ... сартуул диалектдэ «хони, үнеэ, ... гэ, мори, түлеэ, цаса, таряа, та... гэжэ хэлэгдэдэг.

Гэбэшье, зарим «н»-тэйшье, -гүйшье үгэнүүд энэ диалекты... гэй падеждэ «н»-тэйгээр үгүүл... дэг:

Кино-кинондо, хада-хаданда ... мэтэ. Аялгануудаар һүүлтэдэг ... нүүд ехэнхи ушарта аялгану... гээдэг: ошохо-очох, ябажа—... гэхэ мэтэ.

Зарим ушарта зэргэлээ нюта... дай хэлэн морфологическа ... нуудтай. Жэшээнь, Доодо-Бу... тайда ябадчоо (ябаа ошоо), ... дэ-Бургалтайда (хоорондоо 7 ... зайтай) ябадчаа гэдэг (аял... тааралдалай ёһоор). Гадна, ехэ ...ород үгэнүүд Тори, Зэдын бур... дай хэлэнэй шэнжэтэй болгог... байна.

Экспедициин суглуулһан ма... ал бурят-монгол арадай хэлые ... жэлхэ хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри ... хо байна.

Е. Цыденов, Г. Б. Токто...
эскпедицидэ хабаадагша...

Зүгышэн нэмэлтэ түлбэри абаба

Заиграйн аймагай Орджоникидзын нэрэмжэтэ колхоздо зүгышэдэй хүдэлмэриин дүн гаргагдаа. Зүгышэн Николай Васильевич Вильмов сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье, зүгын бүлэ бүриһөө дунда жэшээгээр 26,8 килограмм мёд суглуулжа, түсэбөөр хараалагдаһанһаа 1,05 центнер үлүү ехые ... хоздоо тушааба.

Туйлаһан амжалтынь түлөө ... хозой правлени нэмэлтэ түл... болгон 15,750 килограмм мёд ... Н. В. Вильмовтэ үгөө.

А. Рябоволо...

Мархү ЦЫРЕНОВ

Дариимаахан

Ходол үнинэй
Хүлеэһэн үдэр
Хүүгэдтэ мүнөө
Хүрэжэ ерээ.
Долоотойхон
Дариимаахан

Үетэнэй дунда
Урма баяртай.
Эрьегүй үргэн
Эрдэмэй далай
Эбхэнэ долгёо

Урдам хүүен.
Ажабайдалай
Алтан хабар,—
Эдир наһан
Угтана шамай.

Шэнэ танкер

Нефть тээгээд Байгал далайгаар ябадаг пароходой үгы дээрэһээ, республикын хойто зүгэй аймагууд гол горхондо ябадаг баржа н у у д а а р нефть зөөдэг байһан юм.

Улан-Удэдэхи судна заһабарилгын заводойхид нефть зөөхэ «Баку» гэжэ ехэ танкер һаяхан ашаглалгада оруулаа. Энэ пароход 300 мориной хүсэтэй мотортой, 500 тонно горючи нэгэн доро шэрэхэ арга боломжотой. Хүсэ ехэтэ мотортой һэн туладаа һалхи шуургандашье һаатангүй далай соогуур ябаха байна.

Судна заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ мүрысэжэ, бүхы хүсэеэ элсүүлэн хүдэлмэрилжэ байнхай. Заводой бүтээһэн түрүүшын томо танкер алдарта ойдо мүн лэ зорюулагдана.

Танкерые уһанда табиха үдэр Сэлэнгэ мүрэнэй эрьедэ судна баригшал олоороо суглараа.

Гудок соностожо, томо гэтшын танкер аалихан уһа руу һолжорон оробо. «Баку» танкер мэлмэлзэн байгаа уһан дээгүүр тойрон эрьеэд, дүтэлэн ерэбэ.

Заводой директ... С. Д. Крутоярен... тус танкер бари... хүдэлмэридэ хаба... далсаһан мэргэжэ... тэд болон хүдэлм... ришэдые ажалай... амжалтаар амар... лаа.

ЗУРАГ ДЭЭР... Улан-Удын суд... заһабарилгын зав... дой бүтээһэн «Бак... гэжэ түрүүшын т... мо танкер.

Д. Балданов.

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВ...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора —32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни. сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-1... культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — —24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 0564. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак №